

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Výpovědní hodnota esoterických testů osobnosti

Hana Hlaváčková

Bakalářská práce

Studijní program: Psychologie, prezenční studium

vedoucí práce: Ing. Oleg Mazurov, Csc.

Praha 2018

Prague College of Psychosocial Studies

Informational Value of Esoteric Personality Tests

Hana Hlaváčková

Bachelor Thesis

Bachelor Thesis Supervisor: Ing. Oleg Mazurov, Csc.

Praha 2018

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá výpovědní hodnotou „esoterických“ testů osobnosti, jejichž obsah je formulován netradičním, nevědeckým jazykem a pracují s představami nadpřirozených bytostí. Prostřednictvím komparace esoterických testů s kritériálním testem a obsahové analýzy práce zjišťuje, zda tyto testy měří u respondentů stejné charakteristiky, jako kritériální test.

Klíčová slova: esoterické testy osobnosti, komparace, kritériální test, nadpřirozené bytosti

Abstract

This thesis focuses on “esoteric” personality tests, which are distinguished by unusual, non-scientific language and their use of supernatural and fantastic creatures. By comparing these esoteric tests and carrying out content analysis, the thesis aims to find out whether they measure the same characteristics as the criterion test.

Key words: esoteric personality tests, comparison, criterion test, supernatural and fantastic creatures

Prohlášení:

1. Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne.....

Podpis:.....

Obsah

1 Úvod.....	6
2 Osobnost.....	7
3 Výzkum a měření osobnosti.....	8
4 Testy a jejich základní vlastnosti	12
4.1 Dotazníky	13
5 Proud nevědeckých testů.....	16
6 Představení administrovaných testů.....	17
6. 1 Představení kritériálního testu.....	17
6. 2 Představení zkoumaných testů	20
6.2.1 Bohové a bohyně v nás.....	20
6. 2. 2 Magická osobnost.....	23
6.2.3 Archetypy typologie.....	24
7 Průběh sběru dat.....	28
8 Vzorek respondentů.....	29
9 Metodika zpracování získaných dat	30
10 Analýza získaných dat.....	30
10. 1 Porovnání s kritériálním testem.....	30
10.1.1 Porovnání testu <i>Bohové a bohyně</i> s kritériálním testem	31
10. 1. 2 Porovnání testu <i>Magická osobnost</i> s kritériálním testem.....	34
10.1.3 Porovnání testu Archetypy typologie / Cesty k životnímu cíli s kritériálním testem ...	41
11 Obsahová analýza.....	42
11. 1 Obsahová analýza výsledků testu <i>Bohové a bohyně v nás</i>	43
11. 2 Obsahová analýza výsledků testu <i>Magická osobnost</i>	45
12 Závěr.....	48
13 Seznam použité literatury.....	49
14 Bibliografické údaje	50

1 Úvod

Cílem této teoreticko-empirické bakalářské práce je zjistit více informací o výpovědní hodnotě specifických testů osobnosti. Jde o populární, nevědecké, nestandardizované testy osobnosti, jež jsou respondenty obvykle vyplňovány s odlišnou intencí, než standardně používané testy osobnosti.

Vzhledem k tomu, že jak testy samotné, tak jejich teoretický aparát operuje s nadpřirozenými bytostmi a představami a předkládá informace, jaké se v daném kontextu obvykle nevyskytují a formulují je netypickým, fantazijním jazykem, budeme je označovat jako *esoterické testy*. Byly vybrány tři testy z této kategorie a jeden kritériální, s kterým budou komparovány. Jde o následující esoterické testy: *Magická osobnost*, přinášející nevšední typologii na základě dvanácti nadpřirozených bytostí; *Bohové a bohyně v nás*, určující, jaký typ staroslovanského boha nebo bohyně v respondentovi aktuálně převládá; *Archetypy typologie: Cesty k životnímu cíli* ukazují, po jaké životní linii respondent spěje ke svému životnímu cíli, s jakými překážkami se na cestě potýká a jak se s nimi vypořádat.

Jako kritériální test byl zvolen *Eysenckův osobnostní dotazník*, s jehož výsledky budou výsledky esoterických testů porovnány a který tak pomůže určit jejich výpovědní hodnotu. Hypotéza zní, že esoterické testy měří stejné nebo podobné charakteristiky, jako kritériální test, ale hovoří o nich nevědeckým, fantazijním jazykem. Pro ověření hypotézy byly formulovány následující úkoly: provést komparaci výsledků esoterických testů s kritériálním testem a následně jejich obsahovou analýzu.

Na základě analýzy dostupné literatury se nám nepodařilo identifikovat podobné výzkumy v českém prostředí, s výjimkou studií astrologických osobnostních typologií a horoskopů z anglosaského prostředí, o jejichž poznatky jsme se částečně opřeli. Dále byly publikovány také poněkud odlišně zaměřené výzkumy dotazníků z periodik pro ženy.

TEORETICKÁ ČÁST

2 Osobnost

Abychom mohli uvažovat o různých typologiích osobnosti, je nutné nejdříve vymezit pojem *osobnost*. Co se týče etymologických souvislostí, Allport (1949, s. 25) odkazuje ke staré řečtině, ve které slovo *persona* původně denotovalo divadelní masku a později bylo převzaté římskými herci. Jak uvádí dále, někteří autoři se však přiklánějí spíše k odvozenině tohoto termínu – *peri sôma* (ve významu *okolo těla*), zatímco další poukazují na etruský a starolatinský pojem *persum* (*hlava* nebo *obličej*). Nejvíce vědců je ovšem toho názoru, že slovo *persona* pochází z latinské fráze *per sonare* (*znít skrz*). V jádru této teorie spočívají rozměrná ústa masky či jakýsi mechanismus znásobující hlas herce. Zastánci této teorie se shodují, že *persona* původně metonymicky označovala spíše vzhledové vlastnosti masky než její zvukové aspekty.

V rámci moderního přístupu ke zkoumání osobnosti Allport (1949, s. 43) klasifikuje běžně užívané definice do pěti skupin: za nejčastěji se vyskytující považuje definice snažící se obsáhnout osobnost v její komplexní celistvosti a popisující ji jako celek nebo souhrn určitých charakteristik. Riziko tohoto typu definic tkví dle Allporta v tom, že dochází k více či méně nesouvislému vrstvení různých charakteristik a atributů, jež jsou pouhým výčtem a skutečnou problematiku nepostihují. Jako další typ uvádí definice kladoucí důraz na organizaci a uspořádání jednotlivých složek osobnosti, dále hierarchizující definice, které problematiku osobnosti popisují z hlediska hierarchického uspořádání jednotlivých prvků. Čtvrtá kategorie definic se vyznačuje akcentováním biologického a behaviorálního aspektu přizpůsobení se osobnosti svému okolí, a poslední klade největší důraz na distinktivní vlastnosti každého jedince a způsob, jakým se odlišuje od ostatních.

Allport (1949, s. 48) nakonec přichází s vlastní definicí, která v sobě dle jeho názoru slučuje výše uvedené principy: „*Osobnost je dynamická organizace těch psychofyzických systémů organismu, které determinují jeho unikátní chování a myšlení.*“

Fakt, že pojem *osobnost* je značně široký a obtížně uchopitelný, reflektuje i Říčan (2010, s. 13); uvádí, že termín *osobnost* má v psychologii tři významové roviny. První je hodnotící a užívaná zejména v laickém kontextu: *osobností* se v tomto smyslu míní pozoruhodný a význačný člověk.

Druhá rovina akcentuje psychickou individualitu jedince – osobitost a odlišnost jedince od jiných jedinců. Psychologii pak Říčan (ibid., s. 14) v tomto ohledu chápe jako deskriptivní i interpretativní vědu o individuálních rozdílech mezi lidmi.

A prizmatem třetí roviny je pak osobnost jako architektura či struktura celkového uspořádání psychiky daného jedince.

Z názoru, že osobnost je charakterizována určitým způsobem prožívání, uvažování a chování vychází také Vágnerová (2010, s. 13): „*Osobnost lze poněkud zjednodušeně definovat jako komplexní a relativně stabilní systém, který funguje jako celek, skládá se ze vzájemně propojených somatických a psychických vlastností a projevuje se v reakcích na různé podněty a situace, resp. v interakci s nimi.*“ Dále zdůrazňuje, že je velmi obtížné charakterizovat osobnost jako celek – mnohem snadnější je použít k jejímu popisu pouze dílčí aspekty, tedy osobnostní vlastnosti, které určují obecnější tendence k určitému způsobu chování, prožívání a reagování.

Cattell říká, že *osobnost je to, co v dané situaci a při dané náladě determinuje chování daného jedince*. Uvažuje o jasně provázaných fenoménech: z chování lze vyvodit osobnost, a naopak, pokud již známe relevantní osobnostní rysy, s jistou dávkou přesnosti můžeme odhadnout behaviorální odpověď daného jedince (1965, s. 27)

3 Výzkum a měření osobnosti

Jak poznamenává Cattell (1965, s. 364), sebepoznání je z filosofického hlediska odedávna považováno za ideál, a prakticky smýšlejícími lidmi je považováno za „první krok ke zlepšení sebe sama“. Úkolem psychologie v tomto ohledu je nejenom predikovat, popisovat či léčit, ale také pomoci obyčejným zdravým lidem pochopit, jaké jsou jejich schopnosti, kde jsou jejich limity a kde se nachází nevyužitý potenciál.

Hilsenroth et al. (2004, s. 3) shrnuje, že psychologické testování se prolíná téměř všemi aspekty klinické i výzkumné činnosti v oblasti duševního zdraví. Psychodiagnostické techniky jsou navrhovány a zdokonalovány za účelem vyšetření kognitivního, emočního, behaviorálního i sociálního fungování daného jedince. Z této obsáhlé množiny pak autor vyděluje specifickou skupinu testů – testy osobnosti – jejichž cílem může být odkrýt strukturu osobnosti i jednotlivé vlastnosti konkrétního člověka, stejně jako jeho individuální způsoby myšlení, cítění i chování, které jsou pro daného člověka charakteristické.

Testy dále rozlišuje podle základu, na kterém jsou vystavené. Jako první uvádí teoretické testy – třebaže všechny objektivní testy jsou zkonstruované na nějakém teoretickém základu, některé jsou více či méně propojeny s konkrétní teorií či teoretikem, například *Horney-Coolidge Tridimensional Inventory*, který se opírá o interpersonální teorii Karen Horney. Další skupinu testů představují empirické testy, které jsou obvykle založeny na pečlivě propracovaných statistických metodách a často také na faktorové analýze – takovým testem je například *Šestnáctifaktorový osobnostní dotazník* Raymonda B. Cattella. Poslední, třetí, skupinou testů jsou diagnosticky založené testy, jejichž účelem je získat psychiatrickou diagnózu – jako příklad uvádí *Beckův inventář deprese* (Hilsenroth et al., 2004, s. 5).

Pokud se na problematiku testování osobnosti podíváme z hlediska historie, můžeme konstatovat, že navzdory tomu, že první písemné zmínky o testování pocházejí z doby před více než 3 000 lety, systematický vývoj psychologických testů je relativně novým fenoménem. Odlišné testy, než jaké používáme dnes, byly využívány k odhalování žádoucích fyzických i psychických vlastností či předpokladů nutných k výkonu povolání či zastávání úřadu například ve starém Řecku, Římě i Číně. Další kapitulu ve vývoji testovacích metod psaly od středověku evropské univerzity, které prověřovaly schopnosti a znalosti studentů (Svoboda et al., 2013, s. 17).

Jak popisuje Hilsenroth et al. (2004, s. 3-4), velký zlom představoval příchod první světové války, která s sebou přinesla naléhavou potřebu rychlého a efektivního testování a klasifikování schopností a vloh branců za účelem zjištění, zda jsou schopni služby v armádě. Tohoto úkolu se zhostil tým z Americké psychologické asociace, a vyvinul verbální test *Army Alpha* a nonverbální *Army Beta*; ve stejnou dobu byl vytvořen také *Personal Data Sheet*, zaměřený na identifikaci psychiatrických problémů mezi potenciálními branci. Následovaly další testy, ale žádný z nich ještě nebyl široce uplatňován v klasickém klinickém prostředí. K dalšímu vývoji v oblasti zkoumání a měření osobnosti ve třicátých letech dvacátého století přispělo vydání dvou významných děl této doby: *Personality* od Gordona Allporta a *Explorations in Personality* od Henryho Murrayho. Tito dva autoři tak připravili cestu ke konstrukci sofistikovanějších nástrojů k testování lidské osobnosti. O něco později Starke R. Hathaway a J. Charney McKinley přišli se zcela zásadním *MMPI*, který dle Hilsenrotha et al. zavedl standard pro vývoj inovativních a empiricky zaměřených objektivních testů, který přetrvává dodnes. Také Svoboda et al. (2013, s. 18) přesun zájmu od diagnostiky schopností směrem k vyšetřování osobnosti datuje do období po druhé světové válce.

Jak Svoboda et al. (ibid., s. 18) objasňuje dále, historii testování lze vymežit do tří klíčových oblastí: testování schopností, testování zájmů a testování osobnosti, přičemž klinické metody jsou mnohem starší než testové postupy, neboť lidi se pozorují a hodnotí odněpaměti a umění rozhovoru se traduje již od dob antických filosofů.

Jak již bylo řečeno, oblast testování osobnosti je v porovnání s ostatními oblastmi psychologických testů relativně nová, nadále se však rozvíjí a testy osobnosti nacházejí uplatnění v širokém spektru lidských činností.

Co se týče obecného přístupu k zachycení a deskripci osobnosti, obvykle se rozlišují dva proudy – nomotetické přístupy, snažící se o postižení rysů, vlastností či charakteristik společných velké skupině jedinců či všem lidem, a idiografické přístupy, které slouží k popisu toho, čím se testovaný jedinec od ostatních liší (Svoboda et al., 2013, s. 215).

Vágnerová (2010, s. 376) uvádí, že psychologie osobnosti se zabývá poznáním a hodnocením již zmiňovaných osobnostních vlastností, hodnocením souvislostí a vztahů mezi trvalejšími vlastnostmi a různými situačními projevy a snaží se také porozumět osobnostní dynamice. Co se týče metod využívaných k tomuto poznávání a hodnocení, poznamenává, že je nutné vycházet z určitého omezení, které pramení ze skutečnosti, že osobnostní vlastnosti nelze měřit přímo, ale lze pouze hodnotit konkrétní projevy, které jejich existenci dokládají. Rozděluje užívané metody podle toho, odkud čerpají informace – tzn. metody využívající sebepopisu nebo sebehodnocení, metody využívající k posouzení daného jedince názory a zkušenosti jiných lidí, hodnocení projevů a výkonů či metody využívající životního příběhu nebo jiného vyprávění.

Jak upozorňuje Allport (1949, s. 369), problematika zkoumání osobnosti je natolik komplexní, že si vyžaduje všech dostupných legitimních výzkumných metod. Vylučuje chybné a klamné metody, kterým se věda již naučila vyhýbat; řadí mezi ně naslouchání neověřeným informacím a klepům, pozorování zatížené předsudky, podezřelé shody okolností, ojedinělý výskyt nějakého jevu, kterému se pak připiše nepřiměřená důležitost, nepodložené fámy a podobně. Tyto metody přisuzuje *šarlatánským charakterologiím* (za takové považuje například astrologii, numerologii, čtení z dlaně a kranioskopii) a má za to, že se mohou projevat i při nekritickém každodenním diskurzu. Konstatuje, že takovéto metody nikam nevedou, ovšem v instrumentáři psychologů má své řádné místo značné množství legitimních metod užívaných ke studiu a výzkumu osobnosti.

Za základní výzkumnou metodu v této oblasti považuje pozorování s následnou adekvátní interpretací (pozorováním se zde myslí činnost v širším významu tohoto slova, než jak ho chápeme dnes).

Co se týče principů testování osobnosti, Allport (1949, s. 448) rozděluje testy do dvou základních skupin: *standardizované dotazníky* (administrované formou tužka-papír, v dnešní době také v elektronické formě) a *behaviorální škály* (výkonové testy). Upozorňuje, že při jejich konstrukci i používání by měly být uplatňovány principy experimentální analýzy a dále varuje před nebezpečím přílišných generalizací – jak v případě standardizovaných dotazníků, tak v případě behaviorálních škál by tak měly být pokud možno administrovány baterie testů, nikoli pouze jediný test.

Říčan (2010, s. 29) zase poukazuje na to, že inspiraci pro poznávání lidské osobnosti můžeme nalézt kdekoli, psychologie osobnosti však pochopitelně nemůže vystačit s pouhým pozorováním.

Allport (1949, s. 451 a násl.) se však zároveň ptá, zda mají takovéto testy skutečně spolehlivou výpovědní hodnotu? Pomáhají nám skutečně pochopit individuální osobnost daného jedince? Allport má za to, že do určité míry ano, třebaže mají jisté limity – například premisu, že testované jedince vedou k dané odpovědi ty samé důvody nebo osobnostní rysy. Psychologické testy ve valné většině ovšem při individuální interpretaci příčiny a následku selhávají. Je tedy nutné vždy mít na paměti, že testové skóry jsou přinejlepším hrubé aproximace a nedopouštět se příliš elaborovaných interpretací. Dalším z celé řady rizik jsou neupřímné či úmyslně zavádějící odpovědi testovaných jedinců.

Proto Allport říká, že je mnohem přínosnější investovat úsilí do vysvětlení testované osobě, za jakým účelem je test administrován, a pokud možno tak zvýšit její motivaci. Co se týče pobídek a motivace ke spolupráci, Allport uvádí, že je možné probandovi poskytnout finanční odměnu či v případě studentů testování prezentovat jako studijní úkol. Ovšem ani v takových případech nejsou zaručeny upřímné odpovědi. Allport je toho názoru, že mnohem lepších výsledků lze dosáhnout, pokud je testovaným osobám nabídnuta možnost získání výsledků. Konkrétně říká: „*Pokud je taková nabídka umně předložena, málokdo je pak neochotný se o sobě upřímně vyjadřovat.*“ (ibid., 451). Tato strategie byla použita také při získávání dat k této práci, čemuž budeme věnovat pozornost později.

4 Testy a jejich základní vlastnosti

Jak předesílá Svoboda et al. (2013, s. 41) psychologické měření je obvykle zatíženo chybou, neboť měření je v psychologii téměř vždy založeno na porovnávání některého atributu testovaného objektu s jiným atributem nástroje měření – tento způsob měření se označuje jako *nepřímé měření* (na rozdíl od přímého měření, při kterém je atribut měřeného objektu měřen pomocí téhož atributu měřícího objektu, např. vzdálenost měřená pomocí pravítka).

Chyby vzniklé při měření pak dělí na čtyři základní kategorie:

- *konstantní/systematické chyby*, které pramení ze samotné nepřímé povahy měření;
- *osobní chyby*, zapříčiněné individualitou administrátora či interpretátora;
- *proměnné/náhodné chyby*, které se projevují jako odlišné hodnoty naměřené při opakovaném měření stejné veličiny;
- *interpretační chyby*, vznikající při nesprávné interpretaci a nerespektování požadavků měřícího nástroje.

Za účelem minimalizace chyb měření musí testy jakožto měřící nástroje projít určitými procesy a splňovat jisté požadavky.

Zde si je stručně shrneme (Svoboda et al., 2013, s. 42 a násl.):

Standardizace: souhrnné označení pro validizaci, zjištění reliability, stanovení norem, prověření jednotlivých částí testu a stanovení jednotných instrukcí a způsobu administrace testu. Dle Hilsenrotha et al. (2004, s. 6) tento koncept implikuje, že měřený atribut je měřen relativním, a nikoli absolutním způsobem – tedy že test odráží výkon daného jedince v porovnání s velkou skupinou dalších lidí. Standardizované testy by měly obsahovat informaci, na jakém vzorku byly standardizovány, a pro které osoby jsou tedy normy relevantní.

Normalizace: proces, na jehož konci získáme možnost porovnat individuální výsledky s normami získanými vyšetřením velkého, statisticky reprezentativního vzorku osob.

Objektivita: test je objektivní, pokud jsou jeho výsledky nezávislé na osobách, které jej administrují a vyhodnocují. Stejně tak instrukce a podmínky pro práci s testem musejí být pro všechny testované osoby stejné. Objektivita testu zahrnuje také možnost či nemožnost záměrného zkreslení výsledku testu testovanou osobou. Ovšem jak konstatuje Klimusová et al. (2008, s. 40), je nutné mít na paměti, že v oblasti zkoumání duševna nebudeme zřejmě nikdy schopni dosáhnout takové úrovně objektivity, jaká by byla srovnatelná s objektivitou běžnou pro oblast přírodních a technických věd.

Reliabilita: zajišťuje relativní nepřítomnost proměnných chyb. Označuje přesnost měření a spolehlivost, s jakou test měří. Jak uvádí Hilsenroth et al., reliabilita vypovídá o konzistentnosti testu, díky které přinese opakované testování té samé osoby za srovnatelných podmínek stejné výsledky (2004, s. 7).

Validita znamená platnost testu. Tento ukazatel vypovídá o tom, zda test skutečně měří to, co má měřit. Hilsenroth et al. (ibid., s. 8) upozorňuje, že validita žádného psychologického testu nemůže být chápána absolutně, nýbrž pouze relativně, neboť v psychologii neexistuje žádný zlatý standard validity, ke kterému by se validita jednotlivých testů dala vztáhnout.

Na základě vnějších charakteristik jednotlivých metod sloužících k diagnostice osobnosti se rozlišují projektivní metody, objektivní testy osobnosti, dotazníky a posuzovací stupnice (Svoboda et al., 2013, s. 216). Vzhledem k omezenému rozsahu této práce se projektivními metodami, objektivními testy osobnosti ani posuzovacími stupnicemi podrobněji zabývat nebudeme, pouze si stručně shrneme základní charakteristiky dotazníků, neboť všechny testy osobnosti administrované za účelem získání dat pro tuto práci se řadí do kategorie dotazníků a inventářů.

4.1 Dotazníky

Svoboda et al. (2013, s. 317) dotazníky označuje jako psychodiagnostické metody založené na subjektivní výpovědi testované osoby. Testovaná osoba vypovídá o svých vlastnostech, citech, postojích, názorech, zájmech, způsobu reagování v nejrůznějších situacích, apod. Jejich konstrukce je založena na principu introspekce, vzhledem k tomu, že odpovědi vycházejí z vnitřních poznatků testované osoby o sobě sama. Důležité však je, že se jedná o metodu nepřímého posouzení, neboť dotazy, na které testovaná osoba odpovídá, cílí na obvyklé chování v určitých konkrétních situacích, kde se může sledovaný rys nebo vlastnost projevit, a neptají se na ně přímo.

Co se týče formálního rozdělení, Svoboda et al. (ibid., s. 318) rozlišuje mezi *dotazníky*, jejichž položky jsou formulovány jako otázky, na které testovaná osoba odpovídá například „ano“, „ne“ nebo „nevím“, a *inventáři*, jejichž položky mají formu oznamovací věty nebo výpovědi, s níž testovaná osoba souhlasí, nesouhlasí nebo souhlasí do určité míry.

Dalším frekventovaným typem dotazníku je takový dotazník, jehož odpovědi poskytují možnost volby z několika navrhovaných alternativ (*metoda mnohonásobné nucené volby*).

Dotazníky se dají dále rozdělit na *jednodimenzionální*, které měří jeden rys či nějaký sledovaný aspekt osobnosti (např. agresivitu nebo neurotické tendence), a *multidimenzionální*, měřící dva nebo více rysů či aspektů osobnosti či mapující co nejkompexněji celou osobnost (Svoboda et al., *ibid.*, s. 321 a s. 359)

V rámci námi sledované problematiky dotazníků, rozlišuje Říčan (2010, s. 34) tři typy: *anamnestický*, který se týká klíčových životních okolností a událostí v životě testovaného jedince a má především orientační funkci. Jeho cílem je umožnit testované osobě reflektovat a pojmenovat určité skutečnosti a sdělit je vyšetřující osobě. Z konstrukčního hlediska je důležité, že obsahuje otevřené otázky a jejich formulace nebývá příliš rafinovaná. Jako druhý typ psychologického dotazníku uvádí *zájmový dotazník*, sloužící k identifikaci zájmu testované osoby. Třetím typem je *osobnostní (povahový) dotazník* – do této skupiny patří i námi zkoumané dotazníky. Říčan (*ibid.*, s. 35) tento typ popisuje jako dotazníky s nejširším použitím. Mohou být zaměřeny na změření jedné nebo více vlastností, na které se dotazuje z různých úhlů pohledu.

Výhodami a nevýhodami dotazníků obecně se zabývá například Svoboda et al. (2013, s. 318 a násl.) Jak uvádí, k výhodám dotazníků patří snadná a rychlá administrace a obvykle také snadný a rychlý způsob vyhodnocení, možnost získat data od velkého množství testovaných osob současně, a ve spoustě případů lze tímto způsobem získat informace, které bychom se jinak dozvěděli komplikovaněji nebo vůbec.

Dotazníky mají ovšem také široké spektrum nevýhod: pomineme-li nutnost schopnosti introspekce, sebekritiky a nadhledu, vyžadované od testované osoby, pak musíme vést v patrnosti možnost, že testovaná osoba záměrně zkreslí výsledky a posune je tak žádoucím směrem. Někdy to může znamenat předstírání, že v nějaké oblasti selhává, jindy se naopak může pokoušet stavět do příznivějšího světla. Další nevýhodou může představovat nedostatečná interakce mezi testovanou osobou a examinátorem, avšak jako nejzásadnější nevýhody vnímáme schematičnost dotazníků, kategorizaci odpovědí, mnohoznačnost a nepružnost některých otázek, a celkově nedostatečný prostor pro reflexi individuality testované osoby.

Jak poznamenává Svoboda et al. (*ibid.*, s. 319) dále, na základě výše uvedených nevýhod a omezení vyplývá, že administrace dotazníků s sebou přináší rizika zejména v případech, kdy testovaná osoba nespolupracuje či je motivována ke zkreslování a ovlivňování výsledků, například ve forenzní psychologii, při přijímacích řízeních nebo vypracovávání posudků.

Co se týče testů zkoumaných v této práci, respondenti neměli žádný závažný důvod, proč by se měli pokoušet o zkreslení výsledků testování. Je samozřejmě možné, že někteří respondenti nedisponovali dostatečnou schopností introspekce nebo se snažili působit v nějakém ohledu příznivěji, než je tomu ve skutečnosti, ale jak bude vysvětleno později, tato možnost se nejeví jako příliš pravděpodobná.

V souvislosti s již zmiňovanými nedostatky standardizovaných dotazníků uvádí Allport (1949, s. 451 a násl.) důležité principy, které funkčnost dotazníků zvyšují. Jedná se o následující principy: proměnné musí být psychologicky signifikantní, nabízená škála k položkám musí být adekvátně zkonstruována a nabízet dostatečnou variabilitu odpovědí, mezi položkami musí být smysluplný vztah a zároveň musí mít všechny vztah k měřené proměnné, a dále reliabilita, validita a jednoduchost testu, který nemůže být zbytečně komplikovaný a matoucí pro testované osoby.

Allport má své výhrady vůči technikám eliminujícím riziko zkreslených nebo zcela zavádějících výsledků (např. zavádějící názvy testů, irelevantní položky, které mají oslabit probandovu ostražitost či maskované položky, jejichž skutečný význam má být pro testované osoby téměř nedetekovatelný). Tyto postupy dle Allporta interferují s validitou testu a fungují spíše v případech dětí či podprůměrně inteligentních osob.

Také Svoboda et al. (2013, s. 318) je toho názoru, že ani *lži skóry* (neboli *validizační škály*) nejsou zárukou dostatečné kontroly pro skutečně relevantní vyplňování dotazníků. Konkrétně říká: „*Průměrně inteligentní osoba brzy přijde na princip těchto otázek a může svoji výpověď v tomto směru ovlivňovat. Z toho plyne malá validita mnohých dotazníků.(...) Autoři dotazníků si uvedená nebezpečí uvědomují a snaží se o jejich minimalizaci, např. vhodnou výstavbou položek. „Maskované“ otázky se neptají na problém přímo, nýbrž oklikou. Jinou cestou ke zvyšování objektivity je tzv. metoda nucené volby, při které se tážeme na dva znaky, a subjekt má označit ten, kterému by dal přednost.*“ (Svoboda et al., *ibid.*, s. 319).

„*Kromě lži skóru se používají další verifikační škály – takové, na jejichž položky odpovídá pozitivně (či negativně) málokterá osoba, ať normální či nenormální. V těchto škálách se kromě tendence ke zkreslování výpovědi projevuje i neporozumění otázkám nebo náhodné odpovědi.*“ (Svoboda et al., *ibid.*, s. 320).

Také Cattell říká, že mnoho dotazníků není v širším slova smyslu objektivních, neboť sebehodnocení ze strany testované osoby se může stát předmětem zkreslení, ať už z důvodu nedostatečné introspekce nebo úmyslně zavádějících odpovědí. Korektivní nástroje, které mají pomoci určit, zda testovaná osoba klame, považuje za nedostatečné. Vzhledem k tomu,

že nás pouze upozorňují na to, že výsledkům nelze věřit, hodnotí je anglickým idiomem *je to jako zamknout vrata od stáje poté, co kuň už utekl* (1965, s. 103).

K této problematice se zaujímá postoj i Říčan (2010, s. 36), dle kterého do hry vstupuje nejenom nedostatečná upřímnost či přímo neupřímnost testovaných osob, ale také jejich nedostatečná míra adekvátního sebehodnocení a schopnosti introspekce. Co se týče kontrolních škál (např. Ižiskóre), nahlíží na situaci poněkud optimističtěji než Allport, Cattell a Svoboda – dle jeho názoru situaci skutečně zlepšují.

Standardizované dotazníky mají dle Allporta (1949, s. 449 a násl.) potenciál prostřednictvím výpovědí subjektu postihnout širší spektrum sledovaných proměnných a jejich popularitě připisuje i několik dalších důvodů. Kromě výše uvedených obecně známých důvodů a toho, že jejich konstrukci a vyplňování považuje za zábavné, poukazuje dále na to, že kvantitativní zpracování výsledků má tu moc poskytovat uklidňující dojem „vědeckého“ statutu osobnosti. Tento způsob uvažování potvrzuje i Říčan (2010, s. 34): *„Naši klienti a pacienti, odborníci, s nimiž spolupracujeme, i ti, kteří posuzují výsledky našich výzkumů, důvěřují spíše vědecky působícím přístrojům a číselným výsledkům než názorům někoho, kdo si s probandy „jen povídal“. Těto skutečnosti je nejjednou nezbytné přizpůsobit strategii praxe i výzkumu.“*

5 Proud nevědeckých testů

Vzhledem k tomu, že tématem této bakalářské práce je analýza výpovědní hodnoty nevědeckých (neboli v tomto případě esoterických) testů osobnosti, zaměříme se nyní na tyto testy obecně. S nejrůznějšími typy nestandardních testů zaměřených na široké spektrum témat se setkáváme běžně, a jejich popularita ukazuje, že je na nich něco velmi přitažlivého.

Eysenck & Wilson (1991, s. 9) k tomu říkají: *„Existuje velké množství nejrůznějších druhů dotazníků, a je důležité rozlišovat mezi žertovnými testíky, které občas vycházejí v novinách a časopisech, a vědecky zkonstruovanými, validními nástroji, které mají skutečně schopnost měřit nějaký relevantní osobnostní aspekt.“* (Eysenck se jako zastánce přísně vědeckého přístupu věnoval dokonce i výzkumu astrologie, o čemž pak s D. K. B. Niasem publikoval dílo s názvem *Astrology: Science or Superstition?*) Jak poukazuje dále (ibid., s. 9-10), dát dohromady sérii otázek a nazývat to dotazníkem dokáže kdokoli; co tedy odlišuje vědecky zkonstruovaný dotazník od něčeho podobného, nevědeckého a náhodného? Nejjednodušší odpověď by byla taková, že test z novin nebo časopisu se neopírá o zavedený a

uznávaný teoretický podklad, přítomné otázky jsou subjektivně vybrané a nikdo si nedal práci s tím, aby dokázal jejich vhodnost a validitu. Stejně tak takovéto testy nejsou standardizované na příslušnou populaci. Takovéto testy, říká Eysenck, mohou být zábavné, ale neměly by být brány vážně.

Řádně zkonstruovaný dotazník je však zcela odlišný – skrývá se za ním spousta práce. Je nutné pečlivě zformovat teorii, ze které dotazník vychází, zvolit a otestovat otázky, a provést standardizaci na reprezentativním vzorku populace. Musí se také prokázat jeho validita a ověřit, zda skutečně měří to, co má měřit. Jak uvidíme dále, tyto informace o těchto krocích jsou v případě námi zkoumaných testů nedohledatelné, a je opodstatněné se domnívat, že podniknuty vůbec nebyly.

6 Představení administrovaných testů

6.1 Představení kriteriálního testu

Jako kriteriální test, s jehož výsledky budou komparovány výsledky zkoumaných esoterických testů osobnosti, byl zvolen Eysenckův osobnostní dotazník (EOD), z důvodu jeho snadné dostupnosti a administrace i kvůli širokému uplatnění jak v českém, tak zahraničním prostředí.

Profesor Hans Jürgen Eysenck se narodil v roce 1916 v Berlíně a zemřel v roce 1997 v Londýně. Studoval v Německu, Francii a Anglii, a na Londýnské univerzitě získal doktorát z psychologie. Přednášel v mnoha zemích a proslavil se zejména svými experimentálními výzkumy v oblasti psychologie osobnosti. Za celou svou bohatou a plodnou kariéru napsal několik set článků a několik desítek knih. Proslulý test osobnosti *Eysenck Personality Questionnaire* sestrojil společně se svou manželkou Sybil B. G. Eysenck.

Jak objasňuje Vonkomer & Miglierini (1979, s. 9) Eysenck Personality Inventory je zdokonalený Maudsley Personality Inventory (MPI) a podobně jako tento dotazník je určený na měření dvou hlavních dimenzí osobnosti – extroverze/introverze a neuroticismu/stability. Jako jeho výhody uvádějí následující: Eysenckův osobnostní dotazník má dvě paralelní formy, které usnadňují retestování; jednotlivé položky jsou formulované tak, že jsou snadno pochopitelné i pro osoby s nižší inteligencí či nižším vzděláním; obsahuje lži skóre za účelem efektivnějšího odhalení osob, které se snaží působit v lepším světle a vykazuje vysokou reliabilitu a validitu (Vonkomer & Miglierini, *ibid.*, s. 10).

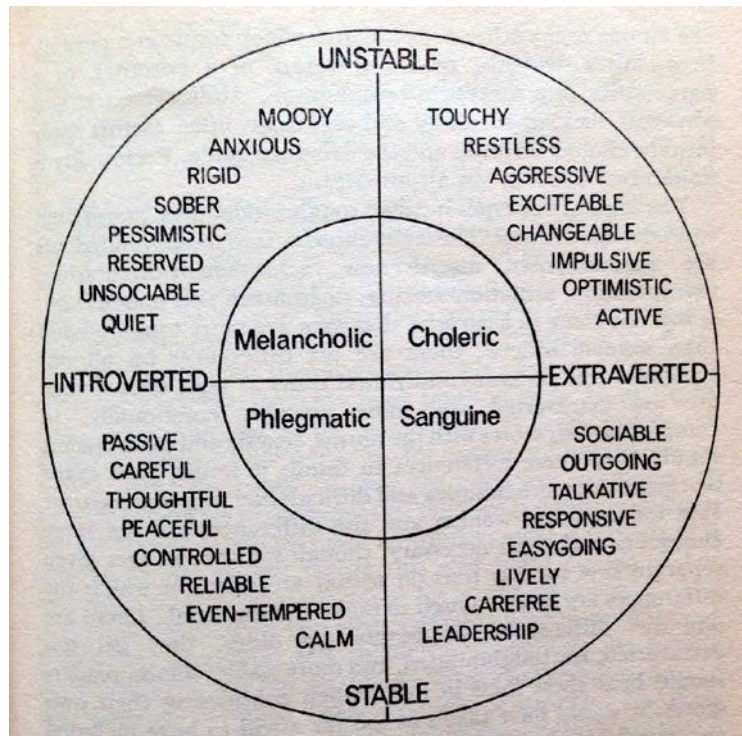
Vonkomer & Miglierini (ibid., s. 33) dále poznamenávají, že tento dotazník získal popularitu také z toho důvodu, že jeho konstrukce a praktické využití jsou podloženy patřičným teoretickým aparátem.

EOD částečně vychází z Galénovy humorální teorie, kterou navázal na svého učitele Hippokrata. Galén ve své teorii propojil čtyři tělesné tekutiny se čtyřmi živly a také se čtyřmi typy temperamentu, jako to můžeme vidět v následující tabulce:

Tělesná tekutina	Temperament	Živel
krev	sangvinik	vzduch
hlen	flegmatik	voda
žluč	choleric	oheň
černá žluč	melancholik	země

Převaha určité tělesné tekutiny v těle má dle této teorie za následek korespondující temperamentové ladění daného jedince. Jak uvádí Eysenck & Wilson (1991, s. 8), tato teorie měla svou platnost přibližně dva tisíce let a byla definitivně opuštěna až na začátku dvacátého století. Není od věci zde uvést také Allportovu definici temperamentu: „*Temperament označuje charakteristické fenomény emoční povahy jedince, včetně jeho reakcí na emoční stimulaci, obvyklou intenzitu a rychlost reakcí, převažující naladění, zvláštnosti ve střídání a prožívání nálad; tyto fenomény jsou považovány za závislé na konstitučním uspořádání jedince, a tedy do značné míry dědičné.*“ (Allport, 1949, s. 54).

Na pozadí tohoto rozvržení pak Eysenck promítá své dimenze extroverze/introverze a neuroticismu/stability. Vztah mezi těmito čtyřmi temperamenty a dvěma dimenzemi je zobrazen na následujícím schématu:

(Eysenck & Wilson, 1991, s. 17)

Jak je všeobecně známo, ztělesnění „typického introverta“ i „typického extroverta“ lze považovat za idealizované okrajové typy pomyslného kontinua, ke kterým se skuteční lidé v reálných situacích mohou více či méně přibližovat (Vonkomer & Miglierini, 1979, s. 13).

Stejnou myšlenku vyjadřuje také Nakonečný (2013, s. 281), který říká, že čisti introverti a extroverti se ve vyhraněné podobě vyskytují pouze zřídka, a většinu lidí lze považovat za ambiverty, což znamená, že vykazují znaky extroverze i introverze.

Třebaže tento test byl vybrán jako kritériální a jeho prostřednictvím budou posuzovány zkoumané esoterické testy osobnosti, je nutné mít neustále na paměti, že ani EOD nemusí vždy poskytovat přesné informace o testované osobnosti. Jak upozorňují Vonkomer & Miglierini, pojem validity je i v oblasti testování osobnosti choulostivou záležitostí (1979, s. 18). Z logiky věci vyplývá, že možnost ověřit výsledky testů osobnosti komparací s objektivními daty je více či méně obtížně uskutečnitelná a v mnoha případech i zcela neuskutečnitelná. V rámci této práce však budeme vycházet z teze, že výsledky EOD poskytují data, která je možno akceptovat jako relevantní a ke kterým je možno vztáhnout výsledky zkoumaných esoterických testů.

Verze Eysenckova osobnostního dotazníku použitá pro účely naší práce sestává z 57 položek ve formě otázek, na které respondent odpovídá *ano* nebo *ne*. Dle Vonkomera & Miglieriniho

(ibid., s. 20) mají otázky s nucenou binární volbou ano/ne tu výhodu, že znemožňují respondentům uniknout do neutrálních odpovědí typu *nevím*, apod.

Otázky s nucenou volbou se snadno skórují, avšak jejich nevýhoda tkví v přílišné redukci a generalizaci. Říčan (2010, s. 36) používá k ilustraci tohoto problému následující příměr: „*Otázky s nucenou volbou připomínají konfekční oblek – každá otázka je volena tak, aby většina probandů mohla snadno odpovědět „ano“ nebo „ne“, ale určitá část lidí má vždy pocit, že jim otázka jaksi „nepadne“, nebo takový pocit ani nemají, ale objektivně u nich daná otázka nezjišťuje to, co zjišťovat má.*“

Otevřené otázky sice respondentovi umožní, aby se projevil individuálněji a otevřeněji, na druhou stranu ovšem přinášejí zdlouhavé vyhodnocení a obtížné skórování.

Co se týče testů administrovaných v rámci této práce, všechny byly konstruovány pouze s otázkami nebo výroky s nucenou volbou.

6. 2 Představení zkoumaných testů

6.2.1 Bohové a bohyně v nás

Test pochází z knižní publikace *Bohové a bohyně v nás* autorky Zuzany Řezáčové Lukáškové. Zuzana Řezáčová Lukášková je původním vzděláním veterinární lékařka, která se v současné době věnuje arteterapii, satiterapii, mandalám a staroslovenským bohům. Na internetových stránkách Centra Mandala uvádí, že je „jediná arteterapeutka v České republice, která pracuje s mandalovým diagnostickým testem.“¹

Jak popisuje ve své knize (2016, s. 13), se slovanskými bohy se poprvé setkala na psychoterapeutickém výcviku, kde se seznámila se slovanským panteonem: „byla to láska na první pohled.“ Zabývala se i starořeckými bohy a bohyněmi jakožto archetypy, které člověk může využít k sebepoznání. Téma řeckých i slovanských bohů ji natolik oslovovalo, že začala pořádat pro ženy speciální semináře. Na těchto „setkáních s bohyněmi“ pomalu vyvstávala potřeba testu, s jehož pomocí by frekventantky semináře odhalily, jaká staroslovanská bohyně se v nich skrývá. Dle Řezáčové Lukáškové (2016, s. 14) lze slovanské bohy a bohyně vnímat jako archetypy, které žijí v každém z nás. Kontaktem s nimi lze získat možnost podívat se sám na sebe, na své vztahy, způsob, jakým člověk komunikuje se svým okolím i jak okolí

¹Centrum Mandala. *O nás. Lektori*. [online]. Centrum Mandala. Poslední změna 10. 6. 2018. [Cit. 1. 7. 2018]. Dostupné z: <http://www.centrum-mandala.cz/about/lektori/zuzana-rezacova-lukaskova>

komunikuje s ním. Pro účely testu vybrala autorka pouze některé bohy ze slovanského panteonu. Jejich přehled uvádíme zde:

Bohové	Bohyně
Perun	Chors
Radhost	Morena
Stribog	Vesna
Svantovít	Živa
Veles	

Jak autorka říká, snažila se volit ty, kteří jsou pro nás nejsnáze uchopitelní a odpovídají základních lidským charakterům, jaké kolem sebe každodenně vidáme. „*Dokážeme je snadno pochopit, a proto s nimi můžeme navázat kontakt. Ačkoli nejde o přísně vědecký pohled na slovanské bohy, věřím, že vám budou inspirací.*“ (Řezáčová Lukášková, 2016, s. 14)

Co se týče celkového náhledu na problematiku konstrukce a užívání testu osobnosti, Řezáčová Lukášková zaujímá následující postoj: „*Informace předkládané v této knize nejsou vědecká fakta. Jelikož však příběhy (včetně těch božských) přežívají v kolektivním nevědomí a v prostoru mimo běžný čas, považuji informace zde uváděné za přiměřené pro psychologickou práci s nimi (či pro práci na osobním rozvoji).*“ (ibid., s. 15)

Vidíme tedy, že tento zdroj si neklade za cíl poskytovat exaktní informace, ale má určité ambice přinášet jakési poučení, vhled, pochopení či možnost identifikace.

Jak autorka popisuje dále: „*Tyto testy berte jako inspiraci a podněty k zamyšlení. Nejedná se o psychologický rozbor osobnosti a takto by k nim mělo být přistupováno. (...) Můžete se nechat inspirovat, kterých svých vlastností můžete více využít a které naopak můžete s pomocí boha či bohyně opustit.*“ (ibid., s. 16)

Knihla sestává ze čtyř částí – v první je vymezen teoretický rámec, jsou zde vysvětleny používané pojmy, nástin terapeutických technik a úvod do kontextu historie starých Slovanů a jejich spirituality. Druhou část představuje samotný test, který má dvě verze: *Která slovanská bohyně se ve mně skrývá* pro ženy a *Který slovanský bůh ve mně převažuje* pro muže. Ve třetí části následuje interpretace jednotlivých bohů a bohyň. V samotném závěru knihy jsou informace, jak se se svým bohem či bohyní setkat, jak reflektovat bohy ve svém životě, jak se

jimi čtenář může nechat inspirovat či se vyrovnat s tím, že bůh či bohyně mu nepomáhá, ale ovládá jeho život destruktivním způsobem. V knize figurují také nácviky imaginativních technik, které mají setkání s bohy usnadnit.

Další interaktivní rozměr celé publikaci dodávají prázdné stránky s předkreslenými siluetami, kde si čtenář může nakreslit svou představu daného boha či bohyně („Nebojte se, že neumíte kreslit. Bohové vám s kresbami jistě rádi pomůžou.“ – *ibid.*, s. 16).

Cílem testu je tedy identifikovat, jaký bůh či bohyně se v daném člověku skrývá či v něm v daném období převažuje, a toto zjištění využít k dalšímu sebepoznání a sebepochopení.

Co se týče formy testu, verze pro ženy se skládá ze čtrnácti otázek či výroků k doplnění a verze pro muže z dvanácti otázek/výroků k doplnění. Na všechny se odpovídá nebo se doplňují z nabízených možností – v případě verze pro ženy ze čtyř a ve verzi pro muže z pěti.

Z hlediska obsahu můžeme testové otázky a výroky charakterizovat dle Říčana (2010, s. 35) jako otázky na prožívání (např. *Jaké emoce u Vás převažují ve vypjatých situacích?*), otázky na obvyklé chování (*Jakého muže nejčastěji přitahujete? Ve vztahu k ženám jste obvykle...*), otázky na postoje nebo názory (*Jaký je Váš vztah k mateřství a dětem? Domácí zázemí a rodina jsou pro Vás...*), otázky na zájmy a záliby (*Jaké květiny máte ráda? Jaký je Váš oblíbený živel?*) a dotazy na mínění, které má dotyčná osoba sama o sobě (*Která pohádková postava je Vám nejbližší?*). Tři z otázek jsou společné pro obě verze testu.

Pokud bychom tyto dva testy chtěli zařadit do výše uvedených kategorií, mohli bychom je popsat jako multidimenzionální inventáře využívající metody mnohonásobné nucené volby.

Z hlediska výše popsaného dělení testů dle Hilsenrotha et al. (2004, s. 5) je můžeme dále klasifikovat jako testy propojené s určitou teorií, tedy staroslovanským panteonem a spiritualitou. Tuto teorii, ze které testy vycházejí, však Řezáčová Lukášková nevyvinula sama, nýbrž ji přejala z jiných zdrojů, rozpracovala a aplikovala v novém kontextu.

Co se týče procesů validizace a standardizace testu, není o nich v textu žádná zmínka, a je oprávněné se domnívat, že vzhledem k povaze a účelu testu provedeny nebyly.

6. 2. 2 Magická osobnost

Druhý zvolený esoterický test, *Magická osobnost*, pochází ze stejnojmenné knižní publikace, jejímž autorem je Mike Leslie. Mike Leslie žije v Anglii, vystudoval pracovní psychologii a psychoterapii, působí jako zdravotní bratr na psychiatrii a píše a publikuje knihy z oblasti netradičního sebepoznání a hnutí new age. Sám sebe popisuje jako „*psychologa a psychoterapeuta, který má rozsáhlé zkušenosti s magií*“ (Leslie, 2005, s. 7).

Jak uvádí dále (ibid., s. 8) magii Leslie chápe především jako strukturovanou metodu osobního a duchovního rozvoje. Zmiňuje britského okultistu Aleistera Crowleyho a souhlasí s jeho definicí magie, která ji chápe jako „*umění i vědu, jež se zabývá změnami vyvolanými vůlí*“ (ibid., s. 12).

V knize *Magická osobnost* je rozpracována teorie, ze které vychází dotazník, na jehož základě si čtenář stanoví svou magickou osobnost a magický stín. Jejich charakteristika je dále v knize podrobně popsána.

Leslie předkládá model osobnosti založený na klasickém systému čtyř živlů (voda, vzduch, země, oheň). Z psychologického hlediska je usouvztažňuje následujícím způsobem: země je zastoupena tím, že existujeme jako fyzické bytosti ve fyzickém světě, voda představuje emocionalitu, vzduch racionalitu a oheň představuje obdařenost duchem.

Po vyplnění dotazníku čtenář zjistí, který živel je pro něj primární – ten naznačuje, co daného člověka nejvíce zajímá a zároveň popisuje jeho nejsilnější stránky. Také „*vypovídá o aspektech magie, k nimž od přírody nejvíce tíhne*“ (Leslie, 2005, s. 7). Sekundární živel ukazuje na další silné charakteristiky a oblasti zájmu, a primární a sekundární živel společně tvoří základní typ osobnosti daného člověka. Zbylé dva slabší živly pak představují jeho stín, tedy slabé stránky a faktory, kterého mohou člověka brzdit a omezovat. Na základě poměrů mezi čtyřmi živly vyvstává dvanáct magických osobností. Uvádíme je zde v přehledné tabulce:

Zemské typy	Vzdušné typy	Ohnivé typy	Vodní typy
Kentaur	Pegas	Drak	Chiméra
Wodwose	Jednorožec	Fénix	Mořská panna
Gryf	Pták Ohnivák	Wyvern	Satyr

Leslie skupiny magických osobností dále propojuje s klasickými čtyřmi temperamentovými kategoriemi, přičemž zemské typy klasifikuje jako melancholiky, vodní typy jako flegmatiky, vzdušné typy jako sangviniky a ohnivé typy jako cholery. K tomu, zda se tato deklarovaná souvislost projevila i v našem výzkumu, se dostaneme později.

Samotný test má podobu itineráře a skládá se ze 72 položek, které respondent bodově hodnotí podle toho, nakolik ho dle jeho uvážení vystihují. Každému výroku může přidělit 0 bodů (pokud ho výrok vůbec nevystihuje), 1 bod (pokud ho vystihuje do určité míry) nebo 2 body (pokud výrok respondenta velmi dobře vystihuje).

Stejně jako v případě předchozího božského testu, i zde se výroky zaměřují na vnímání sebe sama (např. *Jsem duší společenských večírků. Jsem trochu zbrklý.*), na obvyklé prožívání (např. *Jsem velmi vnímavý k pocitům ostatních lidí.*), obvyklé chování (např. *Rád pomáhám druhým a nevadí mi, pokud je to náročné.*), postoje a názory (např. *Lidé by více měli žít přítomným okamžikem. Skutečnost je méně důležitá než to, jak ji lidé vnímají.*) a zájmy a záliby (např. *Mám rád vědu. Rád pracuji rukama.*)

I v tomto případě jde o multidimenzionální inventář opírající se o určitou teorii, která částečně vychází z převzatých konceptů a částečně pochází přímo od autora testu.

Ani tento test si neklade za cíl přinášet vědecky exaktní poznatky, ale nabízí spíše netradiční a mírně nadpřirozeným jazykem formulovaný pohled na lidský charakter a poskytuje prostor pro neobvyklé zamyšlení. Není proto vůbec překvapivé, že v teoretickém aparátu k testu nenajdeme žádné informace o validizaci a standardizaci testu. Třebaže byl test do českého jazyka přeložen z angličtiny, téměř jistě neprošel lingvistickou validací. Tato práce neposkytuje dostatečné možnosti pro provedení komparace originálního znění testu s překladem, avšak je zřejmé, že zde do hry vystupují i mezikulturní faktory. Jak uvádí Hilsenroth et al. (2004, s. 10), testy se běžně překládají a lokalizují do jiných kultur, ale je důležité dbát na to, aby koncept nebo teorie, na které je test založen, byly v cílové kultuře aplikovatelné a akceptovatelné. Zdá se, že v případě *Magické osobnosti* tomu tak je.

6.2.3 Archetypy typologie

Poslední zkoumaný esoterický test pochází z knihy *Archetypy typologie: Cesta k životnímu cíli* od německé autorky Brigitte Hamann. Jak uvádí ve své knize (2008, s. 8), je tlumočnicí, a četné cesty po Evropě, Americe a Asii ji inspirovaly k intenzivnímu studiu národních mýtů a východní filosofie a kultury. Dále se vzdělávala na seminářích a kurzech, zaměřených zejména na psychologii, astrologii, transakční analýzu a terapie orientované na

práci s tělem. Pracuje zejména jako astroložka a terapeutka, pořádá semináře a píše knihy věnované výše uvedeným tématům.

Co se týče zkoumané knihy, autorka v ní předkládá „rozsáhlou typologii, díky níž čtenář získá hluboký vhled do vzorců, výzev a šancí, které mu život nabízí. Dotazník mu pomůže objektivně a přesně vyhledat svůj typ a pustit se po stopě svého životního tématu“ (Hamann, 2008, s. 8).

Jde tedy o jakousi typologii životních cest. Autorka rozlišuje šest archetypů těchto „cest k životnímu cíli,“ přičemž každý z šesti typů se dále dělí na dva podtypy. Každý typ životní cesty se zabývá jedním hlavním velkým tématem, jejichž přehled uvádíme v následující tabulce:

Téma	Pojmenování typu cesty a podtypů
Vztah k okolnímu světu	Cesta vztahů: Mezi osamoceným bojovníkem a člověkem sociálním 1a: Osamocení bojovník 1b: Člověk vztahů
Duch a hmota	Cesta etiky: Mezi požitkem a idealismem 2a: Požitkář 2b: Idealista
Komunikace	Cesta komunikace: Mezi logikou a vírou 3a: Racionalista 3b: Věřící
Identita	Cesta tvořivosti: Mezi kreativitou a strukturou 4a: Tvořivý člověk 4b: Strukturovaný
Vyjádření identity jednáním	Cesta jednání: Mezi vládcem a zprostředkovatelem 5a: Vládce 5b: Zprostředkovatel
Určení stanovisko	Cesta důvěry: Mezi podřízeností řádu a volností 6a: Realista 6b: Snílek

Dle autorky si v sobě každý člověk nese životní témata všech šesti typů osobnosti, a základní životní linii daného jedince, kterou lze identifikovat na základě životního příběhu a vzpomínek, tvoří jeden typ, maximálně konglomerát tří typů. Cílem celé typologie je tak pomoci čtenáři objevit, jaký je základní směr jeho životního motivu a jeho schopností, a případně k tomu připojit další tvůrčí nápady (Hamann, 2008, s. 23).

Test má podobu multidimenzionálního itineráře a se skládá ze 144 výroků, na které respondent reaguje *ano* či *ne*, a byl nejdelším testem z celého souboru. Zvláštností tohoto testu je netradiční způsob vyplňování, který kladl mírně zvýšené nároky na pozornost respondentů. Spočívá v tom, že vedle každého výroku se nachází 12 políček a jedno z políček u každého výroku je označeno kolečkem. Pokud chce respondent na daný výrok odpovědět *ano*, označí políčko, ve kterém se nachází kolečko. Pokud chce na daný výrok odpovědět *ne*, neoznačuje nic a postupuje k dalšímu výroku.

Stejně jako v případě předchozích dvou nevědeckých testů, i tento obsahuje výroky zaměřené na prožívání (např. *Prožívám většinou vnitřní napětí. Často mám pocit, že jsem podceňován. Mnoho věcí je mi trapných.*), výroky zaměřené na obvyklé chování (např. *Snažím se podle možnosti nezaplést se s žádnou stranou. Často se stahuji do světa snů a fantazie, ve kterých je vše tak, jak si to přeji.*), výroky zaměřené na obvyklé postoje a názory (např. *Pro mne je čas něčím pružným, v čem mohou udělat pořádek jen hodiny.*), výroky zaměřené na zájmy a záliby (např. *Rád vedu zajímavé a lehce plynoucí rozhovory na různá témata.*) a výroky ohledně mínění, které má dotyčný jedinec sám o sobě (např. *Jednou z mých největších předností je hloubka citů. Umím lehce rozlišit mezi dobrem a zlem.*). Některé jsou formulované z perspektivy dalších osob (např. *Ostatní mne pokládají za aktivního, pozitivně myslicího a otevřeného člověka.*)

V porovnání s předchozími testy mají tyto výroky tendenci být delší, komplexnější a komplikovanější. V několika případech působí i mírně vágním a matoucím dojmem, jako například otázka 20: *Když jsou pravidla hry jasná, dlouho si udržuji odstup a otvírám se jen pomalu*, nebo otázka 64: *Nejsem schopen opravdu nic udělat se společenskými pravidly a normami*. V kombinaci s počtem otázek byl proto tento test pro respondenty logicky nejnáročnější.

Třebaže teoretický text i samotný test byly přeloženy z němčiny, není nikde žádná zmínka o lingvistické validaci. Ze zřejmých důvodů nejsou uvedeny ani informace o standardizaci testu.

Při zodpovídání takových dotazů, jaké jsou ve výše popsaných testech, je velmi důležitý koncept *sebepojetí*, které Blatný charakterizuje jako *souhrn představ a hodnotících soudů*,

keré o sobě člověk chová (2010, s. 107). Konkrétní způsob vyplnění dotazníku respondentem tak závisí jak na jeho sebepojetí, tak na jeho schopnosti introspekce.

Zkreslení odpovědí může zapříčinit i efekt sociální desirability. Je však málo pravděpodobné, že by měl na výsledky námi zkoumaných testů velký vliv, což je dáno jak povahou těchto testů (respondenty byly považovány spíše za zábavné), tak i účelem, za jakým byly administrovány (z výsledků pro respondenty nevyplývaly žádné konsekvence).

Můžeme konstatovat, že proklamovaný cíl všech tří zkoumaných nevědeckých testů osobnosti je stejný – zlepšení sebepoznání a sebepochopení, potažmo poznání a pochopení i dalších lidí, a následkem toho také případné zaujetí odlišného přístupu k některým aspektům života. Jejich forma a obsah se však více či méně liší, a zcela rozdílné jsou teorie stojící v pozadí těchto testů.

EMPIRICKÁ ČÁST

Jak již bylo řečeno, cílem této práce je prozkoumat, nakolik relevantní informace poskytují vybrané nevědecké, esoterické testy osobnosti. Za tímto účelem byly tyto testy společně s kritériálním testem administrovány skupině respondentů a následně vyhodnoceny a komparovány. Nyní se detailně zaměříme na jednotlivé kroky tohoto celého procesu.

7 Průběh sběru dat

Zásady, jimiž se musí řídit psychologické vyšetření (a které se tedy vztahují i na administraci testových dotazníků pro účely této práce), shrnuje Svoboda et al. (2013, s. 26). Jako první zásadu uvádí, že při psychologickém vyšetření je nezbytné eliminovat přílišnou zátěž kladenou na testované osoby. S tímto problémem jsme se v rámci této práce museli potýkat na počátku sběru dat – původní baterie testů totiž obsahovala několik testů navíc, mj. *Enneagram* a *MBTI*. Vyplnění všech testů ovšem představovalo poměrně velkou časovou zátěž a docházelo ke značnému poklesu ochoty respondentů dotazníky vyplňovat. Z tohoto důvodu bylo přikročeno k redukcí počtu administrovaných testů a nakonec byly ponechány pouze čtyři – tři esoterické a jeden kritériální. Jak již bylo zmíněno, ve finální baterii testů byl respondenty jako nejvíce zatěžující vnímán test *Archetypy typologie* se 144 výroky a netradičním způsobem vyplňování.

Mezi dalšími zásadami, relevantními pro naši práci, Svoboda et al. (ibid., s. 26 a násl.) vyjmenovává nutnost zamezení získávání dat, která přesahují legitimní požadavky, nutnost získat souhlas respondentů s testováním a nutnost zvolit adekvátní formu sdělení výsledků. Dále uvádí, že všem testovaným osobám se musí dostat stejného zacházení, musejí být informovány o obsahu a záměru použitých testů, jejich osobní údaje musejí být chráněny a stejně tak informace z testování by měly být dostatečně chráněny před zneužitím. Konstatuje také, že je dobré se vyhnout příliš intimním nebo impertinentním otázkám, žádné takové však ve zkoumaných testech nebyly.

Co se týče sběru dat pro účely této práce, výše uvedené požadavky byly splněny – všichni potenciální respondenti byli adekvátně informováni o rozsahu i obsahu testů a stejně tak i o záměru, s jakým byly administrovány. Respondenti byli ujištěni, že výsledky budou ve výsledné práci zpracovány v anonymizované podobě a nikde nebudou spojovány s jejich jménem ani dalšími osobními údaji.

Testy byly jakožto jednotná baterie v excelovém souboru respondentům zaslány e-mailem v období mezi listopadem 2017 a březnem 2018.

8 Vzorek respondentů

Celý testový soubor byl vyplněn 95 respondenty mj. z řad přátel, známých, příbuzných, spolužáků a pracovních kolegů autorky práce. Respondenti byli rovněž získáváni využitím metody sněhové koule. Allport (1949, s. 451) za nejlepší probandy či respondenty považuje motivované skupiny studentů psychologie, neboť mají přirozený zájem o danou problematiku a navíc obecně dobrou schopnost introspekce. Tato myšlenka, jakkoli logická, se v tomto konkrétním případě příliš nepotvrdila; mezi oslovenými studenty psychologie byla návratnost dotazníků spíše nízká.

Respondentům byla nabídnuta možnost nechat si zaslat výsledky testů a obsáhlé interpretace k nim, a této možnosti všichni respondenti využili.

Věkové rozmezí respondentů se pohybovalo od 16 do 65 let, a vzorek se skládal z 59 žen a 36 mužů. Větší ochota žen vyplňovat testy tohoto typu může souviset s jejich větší tendencí přijímat informace z „netradičních“ zdrojů. Můžeme v tomto směru vnímat určitou paralelu s horoskopy a osobnostními typologiemi založenými na astrologii, které v několika ohledech nesou se zkoumanými esoterickými testy jistou podobnost. Také postrádají standardně vědecký podklad a předkládají souhrn osobnostních charakteristik i deskripci obvyklého chování. (V esoterických testech však samozřejmě chybí aspekt predikce budoucnosti.) Jak potvrzují Fichten & Sunerton (1983, s. 129), ženy čtou horoskopy častěji než muži. Nenabízejí konkrétní vysvětlení, proč by tomu tak mohlo být, pouze konstatují, že ženy jsou horoskopům vystaveny v mnohem vyšší míře než muži. Je pravdou, že i v českém kulturním prostředí se horoskopy vyskytují výhradně v periodikách a publikacích cílených na ženské čtenářské publikum.

9 Metodika zpracování získaných dat

Všechny testy byly nejprve vyhodnoceny a poté porovnány s kritériálním testem metodou superpozice, při které byly výsledky zkoumaných esoterických testů promítnuty na pozadí kritériálního testu. Následně byla provedena obsahová analýza, při níž byly komparovány verbálně formulované charakteristiky ve výsledcích esoterických testů s verbálními charakteristikami kritériálního testu.

10 Analýza získaných dat

10.1 Porovnání s kritériálním testem

Zkoumané testy byly nejprve porovnány s kritériálním testem a výsledek této komparace přehledně vizualizován pomocí grafů.

Osa *x* každého grafu představuje dimenzi introverze-extraverze, nabývající hodnot od 1 (pól introverze) do 24 (pól extraverze). Osa *y* znázorňuje dimenzi stabilita-labilita/neuroticismus a také nabývá hodnot od 1 (pól stability) do 24 (pól lability). Vzniká tak klasický Eysenckův kříž, vytvářející čtyři temperamentové kvadranty:

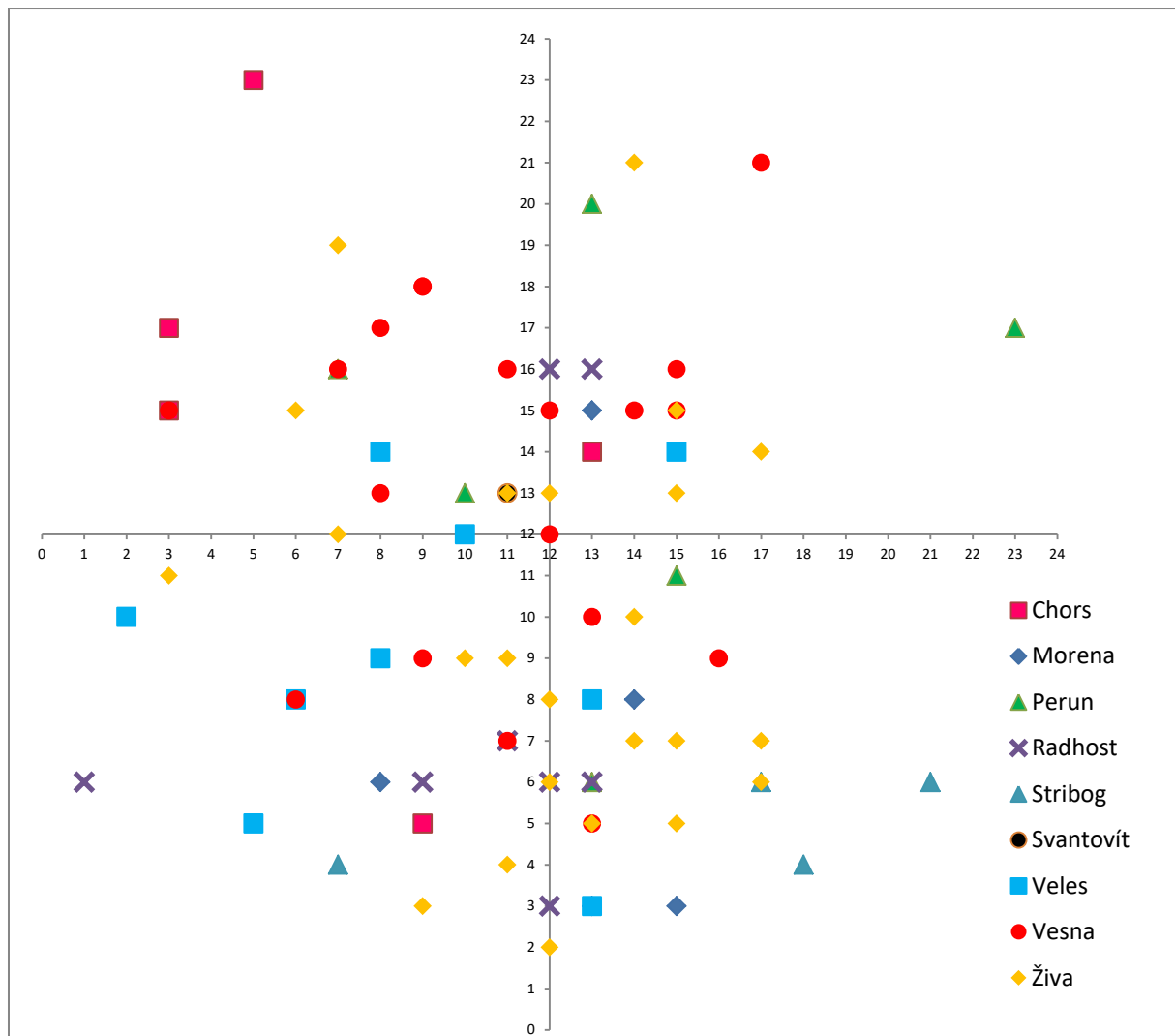
Poloha	Dimenze	Temperament
Levý horní kvadrant	Introverze + labilita	Melancholik
Pravý horní kvadrant	Extraverze + labilita	Cholerik
Pravý dolní kvadrant	Extraverze + stabilita	Sangvinik
Levý dolní kvadrant	Introverze + stabilita	Flegmatik

Každý respondent získá vyplněním *Eysenckova osobnostního dotazníku* skór I-E a skór S-L, a prostřednictvím těchto číselných hodnot může být zanesen do Eysenckova kříže.

Nejprve tedy zjistíme, zda respondenti, kteří se umístili v rámci dimenzí stabilita/labilita a extraverze-introverze v určitém kvadrantu a teoreticky tedy vykazují určitý temperament, mají tendenci se profilovat jako stejné magické bytosti / stejní bozi / následovat stejnou archetypální cestu k životnímu cíli. Jinak řečeno, budeme zjišťovat, zda například melancholici mají signifikantně výraznou tendenci se profilovat jako bohyně Chors nebo například Jednorozci.

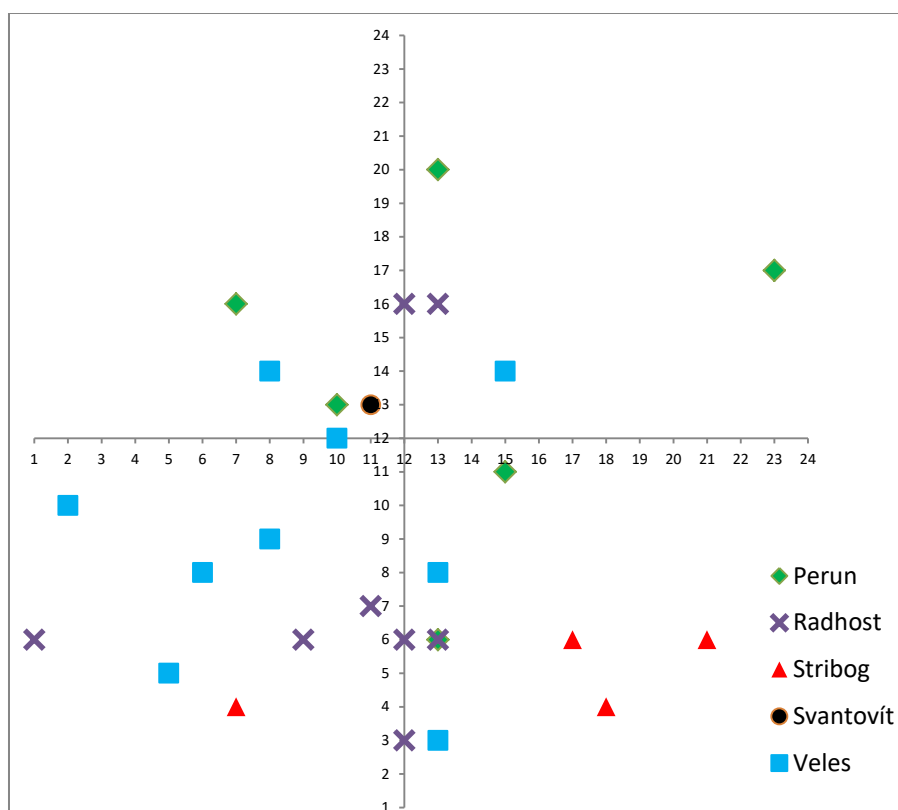
Nejprve se zaměříme na bohy a bohyně.

10.1.1 Porovnání testu *Bohové a bohyně* s kriteriálním testem

Graf č. 1: Bohové a bohyně

Na grafu č. 1 vidíme výsledky testu *Bohové a bohyně v nás* promítnuté na pozadí kriteriálního testu (*Eysenckova osobnostního dotazníku*). Pro lepší názornost nyní graficky znázorníme bohy a bohyně zvlášť.

Graf č. 2: Bohové

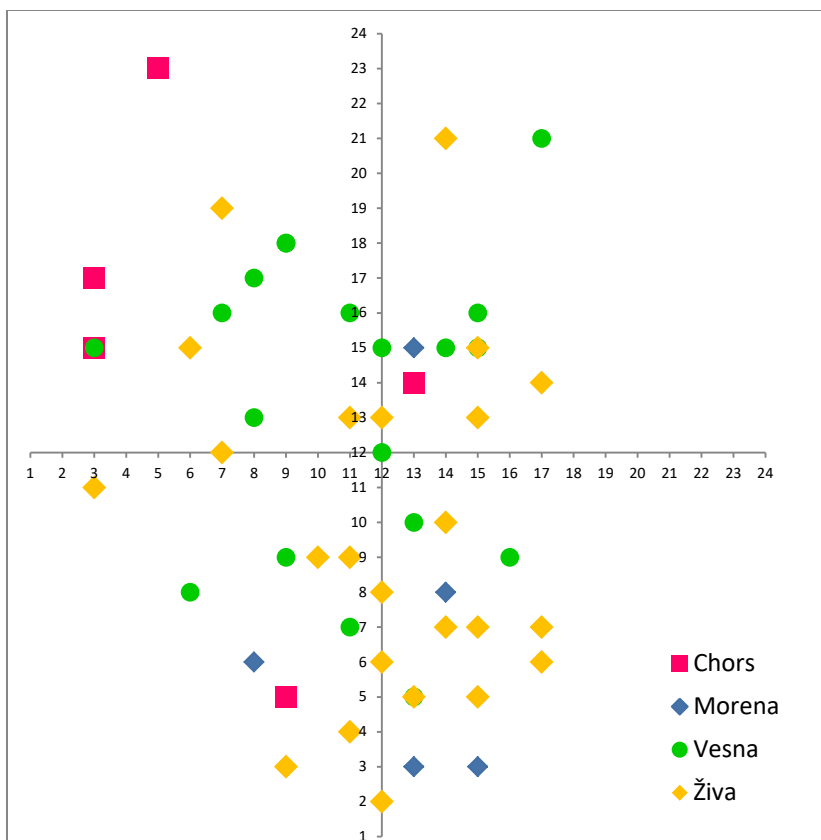
Je třeba upozornit, že za účelem přesného znázornění nejsou do grafů zanášeni respondenti, jimž ve výsledcích vyšly smíšené typy. V případě výše znázorněných bohů to znamená, že ze souboru muselo být vyřazeno 8 respondentů.

Nejpočetněji zastoupeným bohem mezi respondenty je bůh Veles, a nejméně zastoupeným je bůh Svantovít, který vyšel pouze jedinému respondentovi.

Při pohledu na graf č. 2 můžeme konstatovat, že respondenti, kterým v testu bohů a bohyň vyšel bůh Perun, spadají stejnou měrou do temperamentových kvadrantů melancholika, cholerika a sangvinika. Měli by to tedy být respondenti, jejichž osobnostní rysy lze popsat pomocí osobnostních rysů, jež charakterizují melancholiky, choleriky a sangviniky. Tomuto srovnání se budeme věnovat později.

Dále vidíme, že respondenti, jimž vyšel bůh Veles, se většinou umístují ve flegmatickém kvadrantu. Všichni Stribogové, stejně jako většina Radhostů, se soustřeďují v dolní polovině kříže, a měli by tedy vykazovat vysokou míru stability. Tři ze čtyř Stribogů se umístili v temperamentovém kvadrantu sangvinika.

Jak již bylo řečeno, bůh Svantovít vyšel pouze jedinému respondentovi, a později tedy pouze porovnáme, zda se jeho charakterové vlastnosti naměřené EOD shodují s vlastnostmi připisovanými bohu Svantovítovi. Dále se zaměříme na bohyně.

Graf č. 3: Bohyně

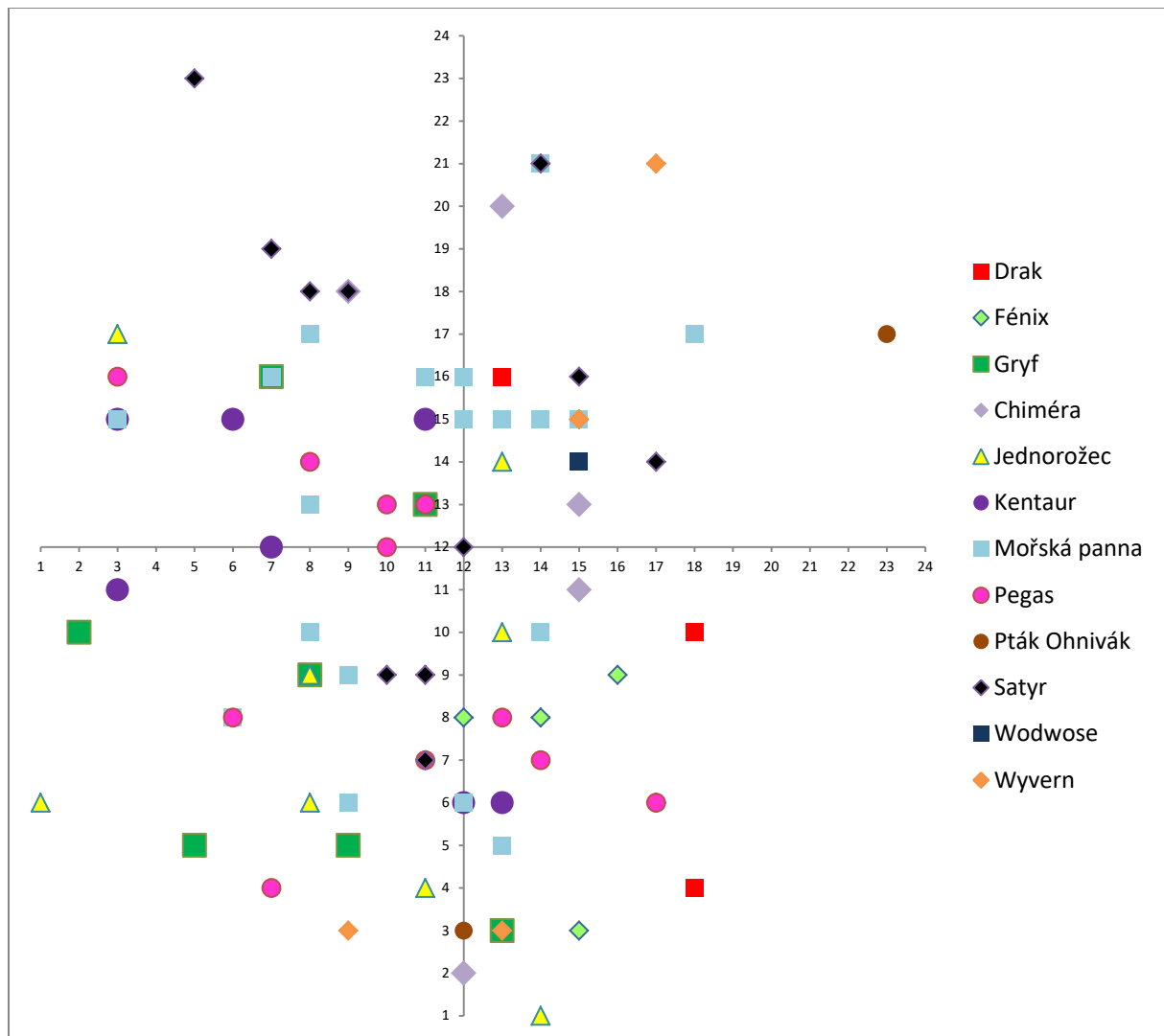
Graf č. 3 zobrazuje rozmístění bohyně, z jejichž respondentského souboru muselo být vyřazeno 7 smíšených bohyní. Nejpočetněji zastoupenou bohyní je Živa a nejméně často respondentkám vycházely bohyně Morena a Chors, obě pouze v pěti případech.

Vidíme, že tři z pěti respondentek, jimž vyšla bohyně Chors, se umístily v melancholickém kvadrantu, což znamená, že charakter bohyně Chors by mělo být možné popsat podobnými charakteristikami jako melancholický charakter.

Vesny jsou rozptýleny po všech čtyřech kvadrantech a nezdá se, že by vykazovaly nějakou společnou tendenci.

Tři z pěti Moren můžeme nalézt v sangvinickém kvadrantu, a co se týče nejpočetněji zastoupené bohyně Živy, nadpoloviční většina se nachází v dolní polovině kříže, přičemž nejpočetněji zastoupený temperament je sangvinik.

10. 1. 2 Porovnání testu *Magická osobnost* s kriteriálním testem

Graf č. 4: Magické osobnosti

Na grafu č. 4 vidíme, že nejčastěji respondentům vycházela Mořská panna, a jako nejméně zastoupení figurují Pták Ohnivák (2 respondenti) a Wodwose (1 respondent). Ze znázorněného souboru muselo být vyřazeno 8 smíšených typů.

Co se týče Draků, jejich počet je příliš nízký na vyvozování konkrétních závěrů, ale můžeme konstatovat, že všichni jsou umístěni v extrovertní části pole; zda popis magické osobnosti Draka odpovídá popisu charakteru extrovertně založeného jedince, uvidíme později.

U Fénixů vidíme, že se všichni (až na jednoho respondenta, který se nachází na pomezí sangvinika a flegmatika) sdružují v temperamentovém kvadrantu sangvinika.

Dále pozorujeme, že šest ze sedmi Gryfů se umístilo v introvertní části pole, a stejná situace se odehrává v případě Kentaurů.

Co se týče nejpočetněji zastoupených magických bytostí, Mořských panen, můžeme vidět, že jsou rozmístěny po všech kvadrantech, avšak nejčastěji (třetina z nich, tedy 7 z celkového počtu 21 – někteří respondenti se na grafu překrývají) se umísťují v cholerickém kvadrantu, a pouze 2 Mořské panny se umístily v temperamentovém kvadrantu sangvinika.

Z celkového počtu 11 Pegasů jsou všichni rovnoměrně rozptýleni po temperamentových kvadrantech melancholika, flegmatika a sangvinika, avšak zcela se vyhýbají cholerickému kvadrantu.

Počet Ptáků Ohniváků je příliš nízký na vyvozování specifických závěrů; jeden se profiluje jako vysoce extrovertní cholerik a druhý jako vysoce stabilní typ na pomezí sangvinika a flegmatika. Žádnou převažující tendenci nepozorujeme ani v případě Chimér.

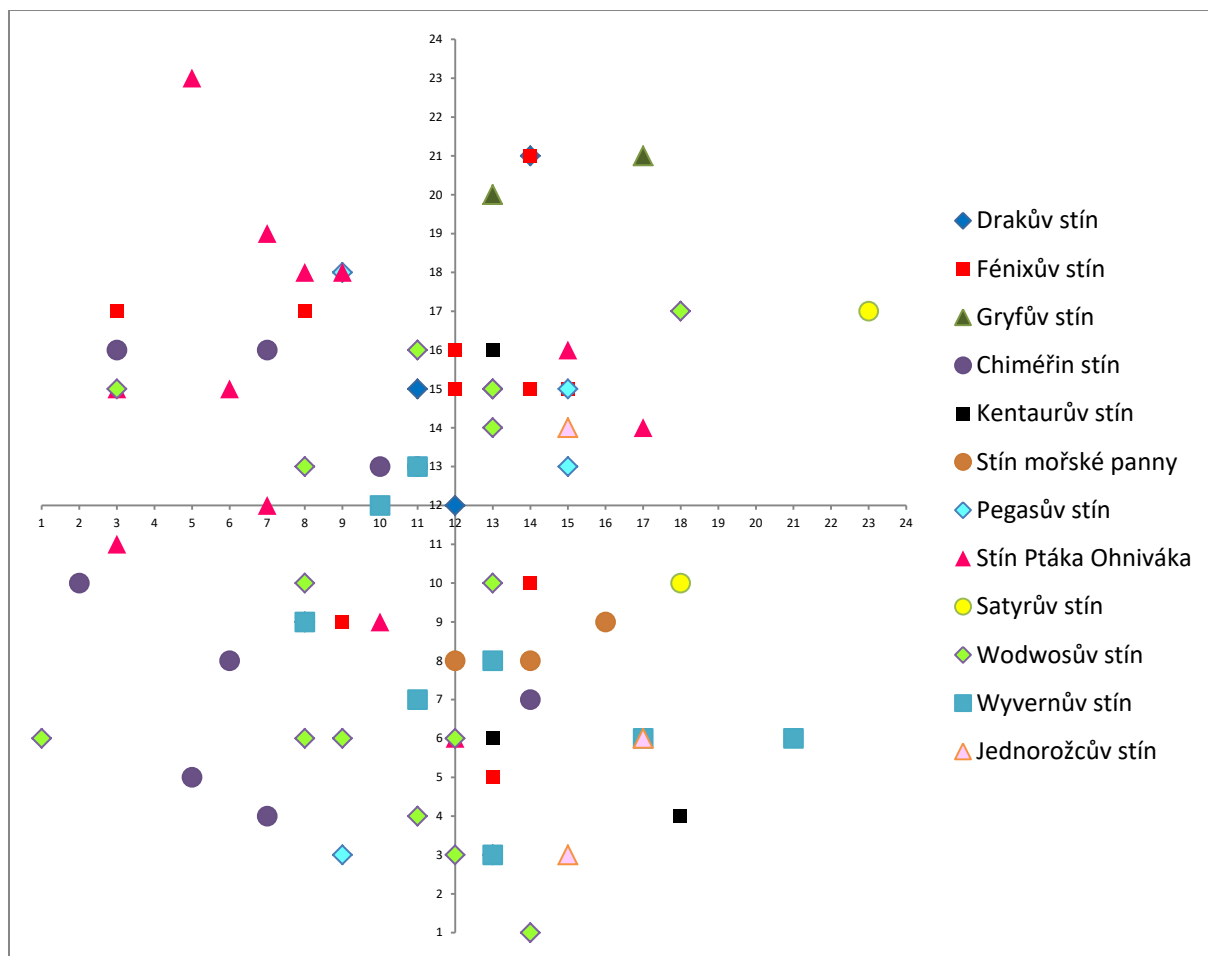
U Jednorožců můžeme pozorovat tendenci směřovat do temperamentového kvadrantu flegmatika.

Zdá se, že Satyrové mají tendenci se umísťovat spíše v části pole vymezeném dimenzí lability/neuroticismu, a zcela se vyhýbat kvadrantu sangvinika.

Jak již bylo řečeno, pouze jeden respondent skóroval v testu magických osobností jako Wodwose, a není tedy možné z jeho výsledku vyvozovat příliš závěrů. Tento respondent se umístil v oblasti lehké extraverze a lehké lability/neuroticismu, tedy jako mírný cholerik.

Posledním, dvanáctým typem magické bytosti je Wyvern. Wyvernové se rozmístili po celém poli s výjimkou melancholického kvadrantu, ovšem jejich počet (4 respondenti) je také příliš nízký na to, abychom o jejich společných charakteristikách mohli vyslovit nějaké konkrétní úsudky.

Nyní stejnou komparaci provedeme také s magickými stíny, které dle Leslieho teorie reprezentují zbylé dva slabě zastoupené živly, a jejichž charakteristika popisuje slabé stránky daného respondenta.

Graf č. 5: Magické stíny

Graf č. 5 nám ukazuje, že nejčastěji zastoupeným magickým stínem je Wodvosův stín, a nejméně respondentů vykazuje Satyrův stín (2 respondenti) a Gryfův stín (také 2 respondenti). Ze souboru magických stínů muselo být vyřazeno 7 respondentů, kterým v testu vyšly smíšené typy.

Co se týče Draků, jeden respondent se umístil přímo ve středu os extraverte-introverze a lability/neuroticismu-stability, a zbylí dva se také nacházejí poblíž středových hodnot osy extraverte-introverze, avšak výše v poli lability/neuroticismu.

Respondenti, jimž vyšel Fénixův stín, mají tendenci se seskupovat v labilní/neurotické části pole.

Oba dva respondenti, kterým vyšel Gryfův stín, jsou umístěni v temperamentovém kvadrantu cholerika.

Téměř všichni respondenti, kterým vyšel Chiméřin stín, se až na jedinou výjimku shlukují v introvertní části pole, kde se rozdělují stejnou měrou na flegmatiky a melancholiky. Pouze

jeden zaujímá místo v temperamentovém kvadrantu sangvinika, a všichni se vyhýbají temperamentovému kvadrantu cholera.

Všichni tři respondenti s Kentaurovým stínem se nacházejí v extrovertní části grafu, a jsou to buď sangvinici, nebo cholera.

Co se týče stínu Mořské panny, všichni tři respondenti se nacházejí ve stabilní části pole a víceméně všichni spadají do temperamentového kvadrantu sangvinika.

Respondenti s Pegasovým stínem jsou roztroušeni po celém poli a nezdá se, že by vykazovali nějakou jednotnou tendenci.

Dále můžeme konstatovat, že téměř všichni respondenti se stínem Ptáka Ohniváka se pohybují v introvertní části pole a téměř polovina z celkového počtu 13 v temperamentovém kvadrantu melancholika, a žádný se nevyskytuje v temperamentovém poli sangvinika.

Pouze dvěma respondentům vyšel Satyrův stín, a oba se nacházejí v extrovertní části pole, jeden v choleraickém kvadrantu a druhý v sangvinickém.

Nejpočetnější skupina respondentů s Wodwosovým stínem má tendenci setrávat v introvertním poli či v zóně mírné extraverze, a téměř polovina respondentů se nachází v temperamentovém kvadrantu flegmatika.

Téměř všichni respondenti s Wyvernovým stínem se až na jedinou výjimku umístili ve stabilní části pole, a polovina z nich (4 z 8 respondentů) se nachází v temperamentovém kvadrantu sangvinika. Žádný se nenachází v temperamentovém kvadrantu cholera.

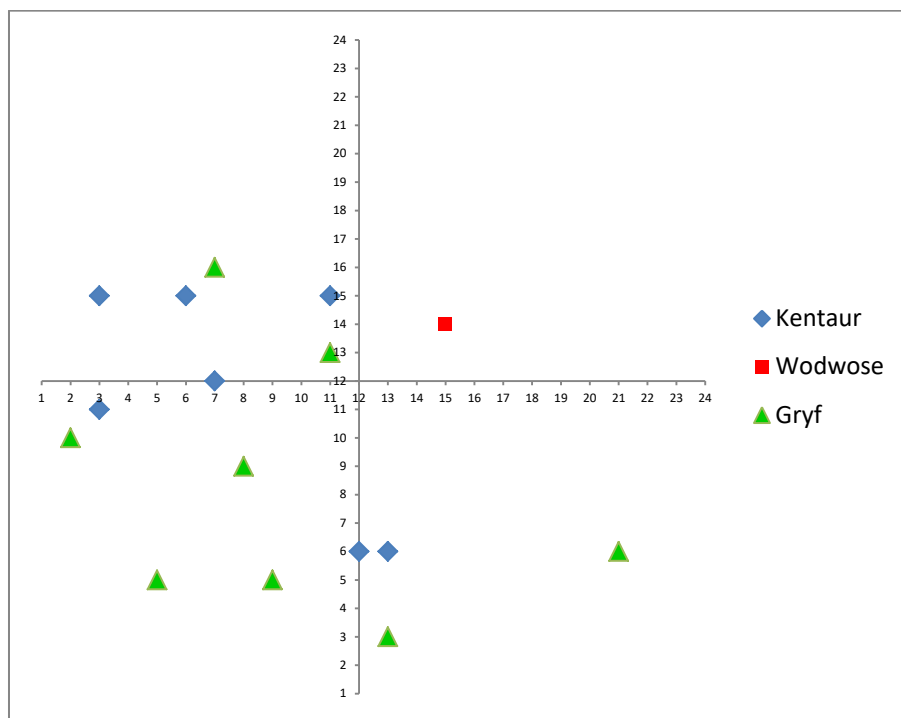
Všichni tři respondenti s Jednorožcovým stínem zaujímají pozice v extrovertní části pole; dva se nacházejí v sangvinickém kvadrantu a jeden v choleraickém.

Jak již bylo řečeno, Leslie (2005, s. 42 a násl.) propojuje svou teorii magických bytostí s klasickou teorií čtyř temperamentů. Uvádí, že skupina magických bytostí, jejichž primárním živlem je země (tedy Kentaur, Wodwose a Gryf), odpovídá melancholickému temperamentovému ladění, skupina vzdušných bytostí (Pegas, Jednorožec, Pták Ohnivák) odpovídá sangvinickému temperamentu, skupina ohnivých bytostí (Drak, Fénix, Wyvern) odpovídá choleraickému temperamentu a skupina vodních bytostí (Chiméra, Mořská panna, Satyr) odpovídá flegmatickému temperamentu.

Nyní tedy porovnáme, zda se respondenti, kteří se na základě *Eysenckova osobnostního dotazníku* umístili v jednom ze čtyř temperamentových kvadrantů, profilovali také jako odpovídající magické bytosti.

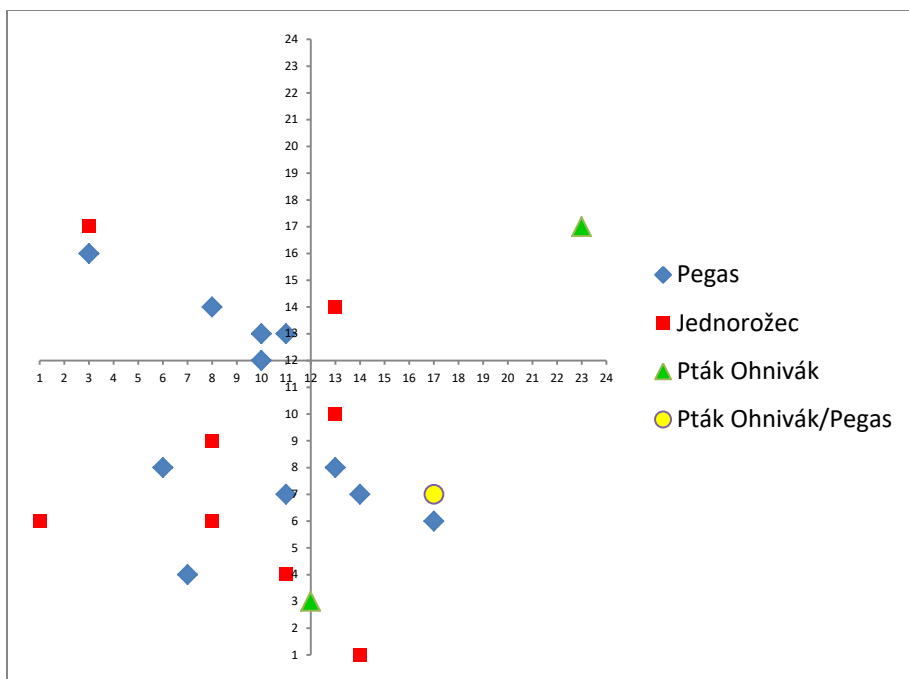
Nejdříve se budeme věnovat magickým bytostem, jejichž primárním živlem je země. Kentauři, Gryfové a Wodwosové by se tedy měli nacházet v temperamentovém kvadrantu melancholika, jinak řečeno respondent, který z *EOD* vyšel jako melancholik, by měl z testu

Magické osobnosti vyjít jako Kentaur, Gryf nebo Wodwose. Na grafu č. 6 však vidíme, že v melancholickém kvadrantu se vyskytuje pouze 6 z 16 znázorněných zemských magických bytostí.

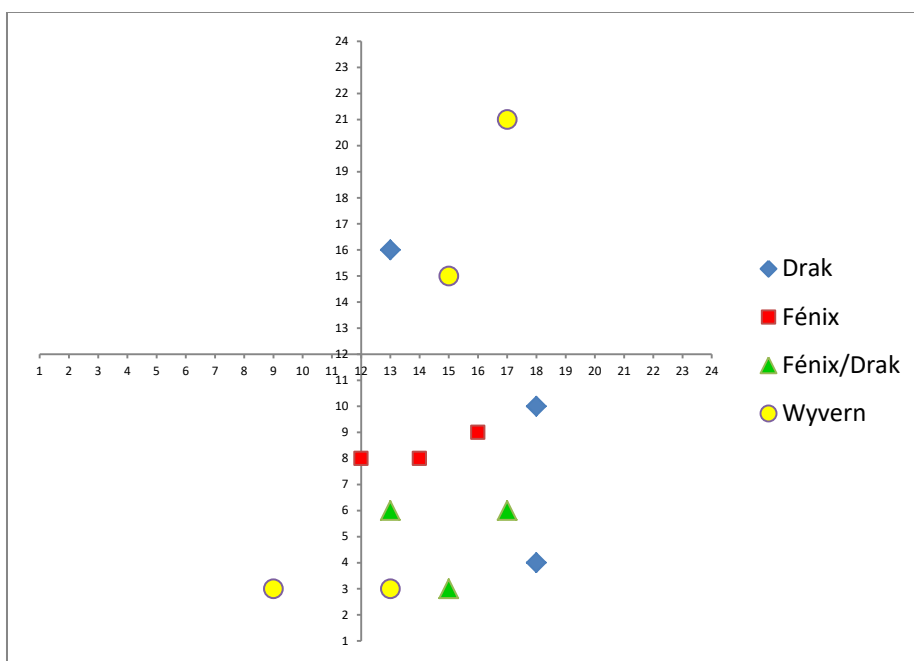
Graf č. 6: Zemské typy magických bytostí

V následujících grafech je možné znázornit i smíšené typy, pakliže oba typy, tvořící smíšený typ, spadají do stejné skupiny magických bytostí. V předchozím případě zemských magických bytostí se takové smíšené typy nevyskytovaly.

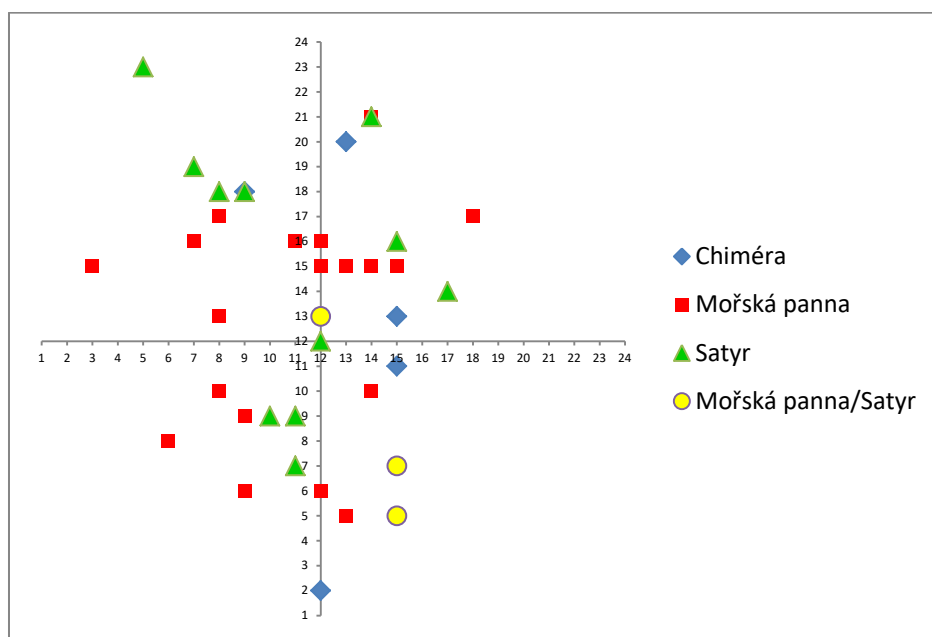
Graf č. 7: Vzdušné typy magických bytostí

Na grafu č. 7 jsou zanesené vzdušné typy magických bytostí, jež by dle Leslieho teorie měly spadat do temperamentového kvadrantu sangvinika. Musíme ovšem konstatovat, že v sangvinickém kvadrantu se nachází pouze 6 magických bytostí z celkového počtu 22.

Graf č. 8: Ohnivé typy magických bytostí

Graf č. 8 zobrazuje ohnivé typy magických bytostí, které by se teoreticky měly nacházet v temperamentovém kvadrantu cholera, kde se však vyskytují pouze 3 z celkových 13.

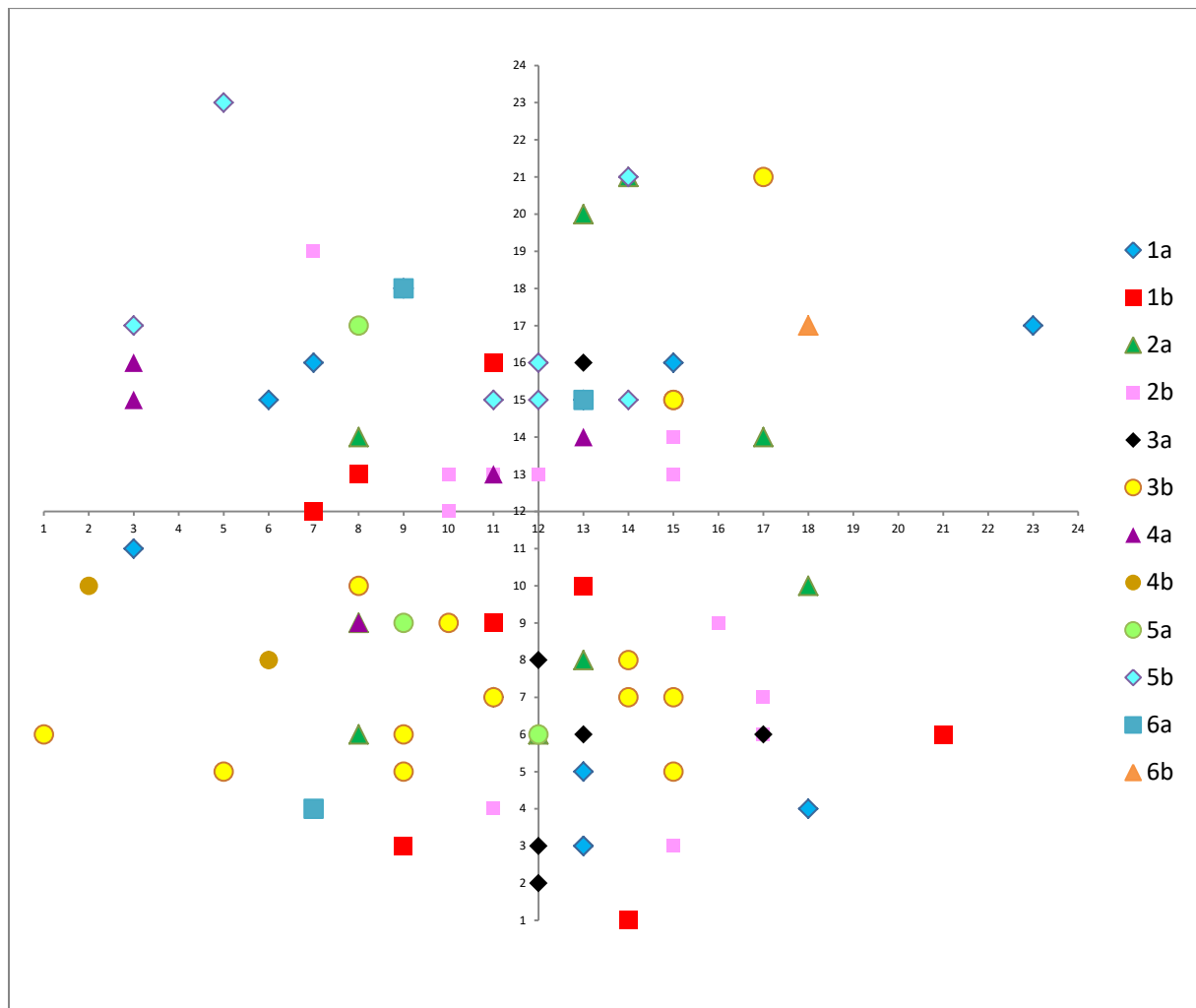
Graf č. 9: Vodní typy magických bytostí

Nakonec stejným způsobem porovnáme poslední skupinu, tedy vodní typy, které by se měly profilovat jako flegmatické. Na grafu č. 9 vidíme, že do temperamentového kvadrantu flegmatika však spadá pouze 7 z celkového počtu 40 vodních magických bytostí.

Můžeme tedy konstatovat, že tato část teorie se vůbec nepotvrdila – respondenti, kteří se na základě svého určeného temperamentového ladění měli profilovat do určitých skupin magických bytostí, se do nich neprofilovali. Souvislost mezi výše vyjmenovanými skupinami magických bytostí a teorií čtyř temperamentů se tedy neprokázala. Nabízí se myšlenka, že Leslie nerozřadil magické bytosti do daných skupin na základě charakteristik jednotlivých magických bytostí, ale na základě jejich vzhledu a způsobu života – Pegasové, Jednorožci a Ptáci Ohniváci létají, proto byli zařazeni do vzdušné skupiny, Draci, Fénixové a Wyvernové jsou spojováni s ohněm, Mořské panny s vodou, Kentaurové, Wodwosové a Gryfové jsou propojeni s fyzickou zemí.

10.1.3 Porovnání testu Archetypy typologie / Cesty k životnímu cíli s kriteriálním testem

V další části se budeme zabývat komparací testu *Cest k životnímu cíli* z publikace *Archetypy typologie* s kriteriálním testem. Na grafu č. 10 níže jsou zobrazeni jednotliví respondenti rozřazení do příslušných temperamentových kvadrantů a označení dle cesty k životnímu cíli, jaká jim vyšla v testu.

Graf č. 10: Cesty k životnímu cíli

Nejčastěji zastoupeným typem cesty k životnímu cíli je typ označený 3b, a nejméně zastoupeným typem je 6b s jediným respondentem. Ze zobrazeného souboru muselo být vyřazeno 14 respondentů se smíšenými výsledky.

Na grafu č. 10 vidíme, že respondenti, kterým vyšel typ cesty k životnímu cíli označený jako 1a, jsou rozprostřeni po všech kvadrantech a nezdá se, že by vykazovali nějakou jednotnou tendenci. Stejná situace se odehrává v případě cesty označené 6a a 2a. Cesta 6b je zastoupena

pouze jedním respondentem-cholerikem. Respondenti s cestou 1b jsou rovnoměrně rozmístěni po třech kvadrantech s výjimkou cholerického kvadrantu. Také respondenti s typem cesty 2b jsou rozprostřeni po všech kvadrantech, ovšem v temperamentovém kvadrantu flegmatika je pouze jediný zástupce.

Respondenti s typem cesty 3a se až na jedinou výjimku pohybují v části stability a vykazují tendenci směřovat do kvadrantu sangvinika.

Respondenti, kterým vyšel typ cesty 3b, se v 10 z 11 případů umístili ve stabilní části pole, a žádný z nich v temperamentovém kvadrantu melancholika. Respondenti s typem cesty 4a se nejvíce shlukují v kvadrantu melancholika a vyhýbají se kvadrantu sangvinika.

Oba respondenti s typem cesty 4b se nacházejí v temperamentovém kvadrantu flegmatika. Typ cesty 5a vyšel pouze třem respondentům, z nichž každý zaujímá odlišný kvadrant. Všech sedm respondentů, kterým vyšel typ cesty 5b, se nachází v části lability/neuroticismu, a jsou rovnoměrně rozděleni mezi temperamentový kvadrant cholerika a melancholika.

Zdá se tedy, že v některých případech (v oblasti bohů a bohyň, magických bytostí i typů cest k životnímu cíli) můžeme vysledovat jednotné tendence. Vzhledem k tomu, že testy byly v jednom případě rozdělené dle pohlaví respondentů a ve dvou případech umožňovaly vysoký počet výsledných profilů (12), počet respondentů, které spadají do daných profilů, je u některých profilů nízký, což brání důkladnějšímu srovnání.

Nyní se tedy budeme věnovat obsahové analýze těch výsledků testu *Bohové a bohyň v nás a Magické bytosti*, u nichž jsme prostřednictvím komparace s kritériálním testem zaznamenali jednotné tendence. Výsledky, u kterých jsme žádné tendence nezaznamenali, obsahové analýze podrobovat nebudeme. Nebudeme se věnovat ani obsahové analýze výsledků testu *Cest k životnímu cíli*, neboť nebyly příliš průkazné a překračovaly by rozsah této práce.

11 Obsahová analýza

Obsahová analýza bude spočívat v extrahování verbálně formulovaných charakteristik, uvedených v popisu výsledných profilů obou testů, a jejich komparaci s verbálně formulovanými charakteristikami příslušnými k danému temperamentovému kvadrantu. Co se týče charakteristik vyplývajících z kritériálního testu, budeme vycházet z příručky *Eysenckov osobnostný dotazník* (Vonkomer & Miglierini, 1979, s. 11). Je ovšem nutno poznamenat, že zvolená adjektiva podněcují zaujímání axiologických postojů vůči temperamentům –

například adjektiva popisující melancholický charakter mají téměř všechna negativní konotace.

Jejich seznam uvádíme zde:

Temperament	Melancholik	Cholerik	Sangvinik	Flegmatik
Charakteristiky	náladový	nedůtklivý	společenský	pasivní
	úzkostný	neklidný	otevřený	starostlivý
	rigidní	útočný	hovorný	přemýšlivý
	střízlivý	dráždivý	reagující	mírumilovný
	pesimistický	proměnlivý	nenucený	ovládající se
	uzavřený	impulzivní	živý	spolehlivý
	nespolečenský	optimistický	bezstarostný	vyrovnaný
	tichý	aktivní	má vůdcovské schopnosti	klidný

Nejprve se budeme zabývat bohy a bohyněmi.

11. 1 Obsahová analýza výsledků testu *Bohové a bohyně v nás*

Níže uvedené charakteristiky bohů a bohyň pocházejí z výše popsané knihy *Bohové a bohyně v nás* (Řezáčová Lukášková, 2016, s. 134 a násl.)

PERUN je autorkou charakterizován jako cholerický, extrovertní, spontánní a rázný muž, u kterého může docházet k výbuchům vzteku a rychlému střídání nálad. Dále má mít smysl pro pravdu a spravedlnost, vůdcovské schopnosti a je vnímán jako společenský a bodrý, pokud ho však něco rozladí, může být velmi vznětlivý, nebo se naopak stáhne do sebe a následně působí samotářským dojmem.

Tento popis se nejvíce shoduje s charakteristikami popisujícími temperamentové ladění cholera. Při pohledu na graf č. 2 však vidíme, že z celkového počtu 6 Perunů se v kvadrantu cholera pohybují pouze dva; další dva se nacházejí v kvadrantu melancholika, což by mohlo odpovídat výše popsané situaci, kdy se Perun stáhne do sebe a uzavře. Zbylí dva Perunové se nacházejí v kvadrantu sangvinika, což by souhlasilo s uváděnou společností a vůdcovskými schopnostmi. Popisu odpovídá i fakt, že žádný z Perunů se neobjevuje v kvadrantu flegmatika.

RADHOST je popisován jako pohostinný, štědrý člověk, který má rád zábavu. Je vnímán jako společenská osoba, ale i jako někdo, kdo je schopen poradit, a zároveň je citlivý a vnímavý, pečuje o své blízké. Dokáže se ovšem rozčílit, pokud si z něj někdo tropí legraci, někdy bývá lehkovážný a může mít sklony k závislostem.

Tento popis nejvíce odpovídá popisu sangvinika. Graf č. 2 nám však říká, že jako čistý sangvinik se umístil pouze jeden Radhost, a dva další jsou na pomezí mezi kvadranty sangvinika a flegmatika, kde se nachází Radhostů nejvíce.

STRIBOG má dle autorky rád zpěv a tanec, stejně jako další formy pohybu. Je všestranný a mívá i umělecké nadání, umí výborně diskutovat a snadno se nadchne pro vše nové, ovšem má potíže své činnosti také dokončit. Má rád volnost a svobodu, nemá rád stereotyp, je nápaditý a flexibilní. Na druhou stranu může být také nespolehlivý, podlý, lstivý a nestálý.

Tento popis by mohl nejpriléhavěji odpovídat charakteristice sangvinika, a na grafu č. 2 vidíme, že tři ze čtyř Stribogů se skutečně nacházejí v kvadrantu sangvinika.

SVANTOVÍT je popisován jako duchovně založený a mezi jeho zájmy patří hudba, umění, sport nebo architektura. Působí jemným a zamyšleným dojmem, je přemýšlivý, disciplinovaný a soustředěný, jeho chování klidné a uhlazené. Má nadhled a odstup, díky čemuž se udržuje stranou od konfliktů a hádek. K jeho negativním vlastnostem může patřit pocit nadřazenosti, arogance a tendence k ponižování okolí.

Jeho popis nejvíce odpovídá popisu flegmatického temperamentu, avšak jediný respondent, který skóroval jako Svantovít, se umístil v kvadrantu melancholie, ovšem velmi blízko středu kříže.

VELES je popsán jako důstojný, samostatný, věrný a spolehlivý muž ve spojení s přírodou a zemí. Je zodpovědný, pracovitý, realistický a nepohrdá žádnými tělesnými požitky. Může být uzavřený, necitlivý a podléhat přílišné sebekontrolé.

Popis boha Velese také nejvíce odpovídá popisu flegmatického temperamentu, a jak z grafu vyplývá, Velesové skutečně vykazují tendenci nacházet se v tomto kvadrantu, nebo k němu alespoň směřovat.

CHORS je popisována jako tichá, nenápadná, citlivá a empatická s rozkolísanou náladou a plná kreativních nápadů, nestálá, přelétavá a přizpůsobivá, někdy může mít pocit, že nemá vládu nad svým životem a ocitnout se v roli oběti.

Její popis se hodí na popis melancholického temperamentu a na grafu č. 3 je vidět, že k němu respondentky, které skórovaly jako Chors, směřují nebo se v něm přímo nacházejí.

MORENA je popisována jako nepřilíš společenská, distingovaná a v lidech může budit respekt až strach. Je však přímá a férová, stálá a spravedlivá, ve většině situací neprojevuje své emoce, spoléhá na racionalitu, je ukotvená, uzemněná a dbá na řád.

Morenu je těžké zařadit; mohli bychom říct, že se v ní pojí protikladné rysy cholerika a flegmatika. Jak lze vyčíst z grafu č. 3, tři Moreny se umístily v sangvinickém kvadrantu a po jedné ve flegmatickém a cholerickém.

ŽIVA je popsána jako stabilní, pečující a usměvavá bohyně matka, praktická a s realistickým pohledem na věc. Lidé si k ní chodí pro radu a pomoc a ona často neumí říct ne. Může se pak stát, že o její potřeby se pak nikdo nestará a Živa se jenom obětuje pro ostatní.

Popis Živy bychom mohli přirovnat k popisu temperamentu sangvinika, v jehož kvadrantu se skutečně nachází nejvyšší počet těchto bohyň. Jsou rozptýlené po všech kvadrantech, a nejvíce se jich nachází ve spodní části kříže, v poli stability, což odpovídá popisu.

11. 2 Obsahová analýza výsledků testu *Magická osobnost*

Všechny následující popisy magických bytostí jsou čerpány z výše popsané knihy *Magická osobnost* (Leslie, 2005, s. 72 a násl.)

DRAK: energický, dominantní, nadšený, impulzivní, aktivní, nápaditý, vytrvalý, průbojný; rád zkouší nová dobrodružství a riskuje, má vůdcovský talent, miluje náročné úkoly, může být sobecký a neuznává nerozhodnost. Tomuto popisu zařazení Draků v grafu č. 4 odpovídá – umístili se v extravertní polovině, jeden v cholerickém kvadrantu a dva v sangvinickém.

FÉNIX: energický, dominantní, nadšený, dobrodružný, družný, cílevědomý, důsledný, praktický, rád prosazuje změny; tato bytost je symbolem přeměny, také má vůdcovské vlohy, projevuje se činorodě, dotahuje věci do konce, je milovníkem krásy a rád se předvádí.

I v tomto případě umístění Fénixů v temperamentovém kříži odpovídá, neboť se nacházejí v kvadrantu sangvinika.

GRYF: intelektuální, racionální, zvědavý, realistický, praktický, spolehlivý, bezstarostný; Gryfové chtějí od života klid a mír, a potřebují k tomu stále podmínky – nesnášejí samoučelné změny. Milují přírodu a užívají si umění, někomu se mohou zdát materialističtí, ale Gryfové od majetku odvozují pocit jistoty. Velký význam pro ně má i fyzický pocit bezpečí. Třebaže nejsou příliš družní, mohou se z nich stát dobří přátelé.

KENTAUR: praktický realistický, konvenční, zdrženlivý, spolehlivý, citlivý, klidný, schopný vhledu, opatrný, podporující; nemá rád neurčitost, disponuje analytickým myšlením a citem pro detail, třebaže může být společenský, ponechává si ostražitost, bere své závazky vážně. Jeho vztahy se vyvíjejí pomalu, ale často pak vydrží celý život.

Respondenti, kteří skórovali jako Gryfové a Kentauři, se shodně s výše uvedeným popisem umisťovali v introvertní polovině pole. Dá se říct, že jsou popisováni stejnými charakteristikami, jaké figurují v popisu melancholického a flegmatického temperamentu.

JEDNOROŽEC: intelektuální, nápaditý, srdečný, emotivní, ohleduplný, altruistický, nekonvenční, komunikačně zdatný s dobrými vyjednávacími schopnostmi; brzy se začíná nudit a rychle se mu mění zájmy, má bohatou obrazotvornost, může působit nepředvídatelně a těm, co ho neznají, se může zdát povrchní, ale ve skutečnosti mívá hluboké vědomosti o různých oborech, je dobromyslný, avšak někdy si z ostatních jízlivě utahuje. Polovina Jednorožců se umístila ve flegmatickém kvadrantu a celkově vykazují tendenci nacházet se v introvertní nebo mírně extravertní části pole. Jejich popis však popisu flegmatického temperamentu příliš neodpovídá.

MOŘSKÁ PANNA: citlivá, schopná vhledu, pečlivá, emotivní, podporující, zvědavá, vnímavá, jemná; přestože jsou srdečné a přátelské, občas se může zdát, že jsou uzavřené ve svém skrytém světě. Jsou velmi intuitivní a pokládány za bystré a moudré, mají bohatou představivost, jsou bezprostřední a komunikativní. Nesnášejí konflikty a snaží se je urovnávat.

V temperamentovém kříži jsou Mořské panny rozptýleny po všech kvadrantech, avšak nejvyšší počet se jich nachází v temperamentovém kvadrantu cholera, což jejich magickému popisu neodpovídá.

PEGAS: intelektuální, racionální, vytrvalý, důkladný, spolehlivý, perfekcionistický, plachý; je zastáncem rovnováhy a harmonie, chce, aby všechno bylo správně, snaží se nastolit řád a krásu, nemá rád ošklivost; má potřebu se všemi vycházet a má strach, že by ho někdo nemusel mít rád – jeho snaha neurazit se může jevit jako absence vlastního názoru a z ní plynoucí nedůvěryhodnost. Někdy může působit chladně, odtažitě a odměřeně.

Z grafu vyplývá, že Pegasové mají tendenci nebýt cholery, což jejich popisu odpovídá.

SATYR: citlivý, družný, pečlivý, praktický, spolehlivý, bystrý, náruživý, pronikavý; mohou být i nevyzpytatelní a záhadní, jsou vnímaví a umějí proniknout do podstaty věcí i lidí, rádi pobývají v přírodě a věnují se smyslovým požitkům. Jsou společenští, ale někdy se může zdát, že jsou netolerantní. Bohatá představivost v kombinaci s praktičností jim umožňuje vynikat v různých uměleckých formách. Z našeho grafu vyplývá, že se v žádném případě

neumístili v temperamentovém kvadrantu sangvinika, což není příliš v souladu s jejich popisem, neboť dle něj rysy sangvinického temperamentu vykazují.

WODWOSE: praktický, energický, dominantní, činorodý, impulzivní, moudrý, ukázněný, ctižádostivý; je pracovitý a pokud nemá cíl, na kterém pracuje, může upadnout do stavu sklíčenosti a úzkosti. Vyniká v chápání složitých problémů, je metodický a klade na sebe i ostatní vysoké nároky.

Pouze jediný respondent (profilující se jako mírný choleric) skóroval jako Wodwose. Dá se říct, že obě charakteristiky se do určité míry shodují.

12 Závěr

V této bakalářské práci jsme se věnovali problematice esoterických testů osobnosti a zjišťování jejich výpovědní hodnoty. Výsledky, jichž bylo za použití výše popsaných metod a postupů dosaženo, jsou popsané výše a nejsou příliš jednoznačné. Viděli jsme, že v některých případech se profily esoterických testů zcela odchylovaly od profilu kritériálního testu, v některých jsme mohli pozorovat jednotnou tendenci v souladu s kritériálním testem i v nesouladu s ním, a v některých případech vykazovaly profily esoterických testů jasnou shodu s profily kritériálního testu. Vzhledem k rozsahu práce a počtu respondentů jsme se nemohli podrobněji zabývat přesnými hodnotami jednotlivých skóre, tzn., jak silně se daní respondenti profilovali do určitých kategorií, ve kterých dále mohlo docházet k určitému rozptylu.

Potvrzuje se však implicitní předpoklad, že těžiště esoterických testů nespočívá v dimenzi vědecky podložených faktů a exaktního přístupu. Jejich popularita patrně tkví v neotřelém přístupu, prezentaci překvapivých souvislostí (bez přílišného ohledu na jejich reálný podklad), nabídnutí nového pohledu na sebe sama a pojmenovávání jevů a vlastností jazykem nadpřirozena. Fantazijně-magický diskurz se nejvíce uplatňoval v případě magických bytostí a v o něco menší míře v případě bohů a bohyň.

Oblibu a rozšířenost rozmanitých dotazníků a horoskopů Miller (1997, s. 143) vysvětluje tím, že jejich výskyt reflektuje společenskou úzkost a bezradnost ohledně toho, jak žít svůj život a činit závažná rozhodnutí. Poskytují tak lidem specifickou formu úlevné pomoci.

Co se týče zpětné vazby, kterou jsme spontánně i na vyžádání získali od několika respondentů, ti vesměs tvrdili, že „to na ně docela sedí.“ Tento jev můžeme vysvětlit Forerovým neboli Barnumovým efektem, který říká, že lidé mají tendenci akceptovat jakkoli vágní nebo obecné popisy jako vytvořené přesně pro ně, a hodnotit je jako exaktní a vysoce odpovídající. Pojmenování tohoto efektu se odvíjí od majitele cirkusu P. T. Barnuma, který v 19. století přišel s koncepcí cirkusu, který nabízel „něco pro každého“, a psychologa Bertrama Forera, jež v padesátých letech tento efekt testoval na svých studentech prostřednictvím horoskopů.²

Závěrem tedy můžeme shrnout, že vyplňování zkoumaných esoterických testů můžeme vnímat jako zábavnou kratochvíli s možným překvapivým výsledkem.

² <http://www.skeptdic.com/forer.html>

13 Seznam použité literatury

- Allport, G. (1949). *Personality: A Psychological Interpretation*. New York: Henry Holt and Company.
- Cattell, R. (1965). *The Scientific Analysis of Personality*. Harmondsworth: Penguin Books.
- Eysenck, H. J. & Wilson, G. (1991). *Know Your Own Personality*. London: Penguin Books.
- Fichten, C. S., & Sunerton, B. (1983). Popular horoscopes and the “Barnum effect”. *The Journal of Psychology*, 114(1), 123-134. Dostupné z: <http://www.adaptech.org/cfichten/abPopularHoroscopesFT.pdf>
- Hamann, B. (2008). *Archetypy typologie – Cesta k životnímu cíli: výzvy, možnosti a cesty šesti typů osobnosti*. Olomouc: Fontána.
- Hilsenroth, M. J., Segal, D. L., & Hersen, M. (Eds.). (2004). *Comprehensive Handbook of Psychological Assessment. Volume 2, Personality Assessment*. Hoboken: Wiley.
- Klimusová, H., Burešová, I. & Svoboda, M. (2008). K možnostem využití objektivních testů osobnosti. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity (s. 39-45)*. Brno: MuniPress. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/11222.digilib/114392>
- Leslie, M. (2005). *Magická osobnost*. Praha: Eugenika.
- Lukášková Řezáčová, Z. (2016). *Bohové a bohyně v nás*. Brno: Zoner Press.
- Miller, L. (1997). People types: Personality classification in Japanese women's magazines. *The Journal of Popular Culture*, 31(2), 143-159. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.0022-3840.1997.00143.x>
- Nakonečný, M. (2013). *Lexikon psychologie*. Praha: Vodnář.
- Říčan, P. (2010). *Psychologie osobnosti*. Praha: Grada.
- Svoboda, M., Humpolíček, P. & Šnorek, V. (Eds.). (2013). *Psychodiagnostika dospělých*. Praha: Portál.
- Vágnerová, M. (2010). *Psychologie osobnosti*. Praha: Karolinum.
- Vonkomer, J. & Miglierini, B. (1979). *Eysenckov osobnostný dotazník – příručka*. Bratislava: Psychodiagnostické a didaktické testy, n. p.

14 Bibliografické údaje

Jméno a příjmení autorky: Hana Hlaváčková

Studijní program: Psychologie

Název práce: Výpovědní hodnota esoterických testů osobnosti

Vedoucí práce: Ing. Oleg Mazurov, Csc.

Rok dokončení práce: 2018

Počty znaků hlavního textu práce (včetně literatury, bez příloh)

Přímé citace: 3 481

Ostatní text: 78 510

Celkový počet znaků: 81 991

Názvy souborů umístěných na doprovodném CD

Text práce ve formátu PDF: BP_Hana Hlavackova_Vypovedni hodnota esoterickych testu

Text práce ve formátu DOC nebo DOCX: 0

Další soubory: 0

**Posudek vedoucího/opponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Hana Hlaváčková
 Obor studia: Psychologie (prezenční studium)
 Název práce: Výpovědní hodnota esoterických testů osobnosti
 Vedoucí/oponent* práce: Ing. Oleg Mazurov, CSc.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 50

Počet stránek příloh:

Počet titulů v seznamu literatury: 15

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Oborová příslušnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	1			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	1			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	1			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	1			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	1			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	1			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	1			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	1			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	1			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	1			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	1			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěš/a

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	1			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

	1			
--	---	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Otázky:

1. Postřehy ohledně věkového rozdělení testovaných osob ve vztahu ke zpracovanému tématu.
2. Zda byli probandi informováni o výsledcích testů.

Náměty:

1. Prohloubení obsahu a závěru práce s ohledem na teorie hlubinné a transpersonální psychologie.

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Hana Hlaváčková přišla sama s originálním nápadem porovnat různé typologické testy.

Proaktivní přístup a schopnost stát za svými názory vyústili v kvalitní zpracování teoretických vstupů do podoby důvěryhodných výsledků a logicky opodstatněných závěrů.

Studentka projevila teoretické znalosti a organizační schopnosti, jakož i vysokou úroveň komunikačních dovedností v procesu zpracování bakalářské práce.

V průběhu přípravy několikrát demonstrovala průběžné výsledky v prostředí společnosti Direct AHead, kdy pokaždé obstála v podmínkách přísné oponentury.

Na závěr mohu studentce pouze popřát úspěšné pokračování studia a práce se stejným nasazením a tvůrčím zápallem.

Doporučení k obhajobě: **doporučuji/nedoporučuji***

Navrhovaná klasifikace: 1

Datum, podpis: V Praze dne 12.9. 2018

* nehodící se, škrtněte

**Posudek oponentky bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Hana Hlaváčková

Obor studia: Psychologie

Název práce: **Výpovědní hodnota esoterických testů osobnosti**

Vedoucí práce: Ing. Oleg Mazurov, Csc.

Oponentka práce: PhDr. Magdalena Kořová, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet znaků: 81991

Počet znaků přímých citací: 3 481

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	X	X		
--	---	---	--	--

Oborová příléhavost tématu

	X			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	X			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	X			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

			X	
--	--	--	---	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

			X	
--	--	--	---	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	X			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	X			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	X			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

--	--	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Naplnění cílů práce		X			
Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu		X			
Návaznost kapitol a subkapitol		X	X		
Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi		X	X		
Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)					

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Autorka se v práci zabývá tématem tzv. esoterických testů osobnosti. V rámci teoretické části práce předkládá čtenáři vybrané koncepty osobnosti, tematizuje testy osobnosti - a to vědecké i esoterické. V rámci empirické sondy nastiňuje kvantitativní výzkumnou sondu, v jejímž rámci komparuje výsledky Eysenckova dotazníku se třemi "esoterickými testy".

Téma práce považuji za velmi zajímavé, skoro se mi chce říci - "boží". Práce je koncipována chytře, čtení jsem si místy užila, autorka píše velice čtivě, o předkládaných teoriích uvažuje v souvislostech, text je zajímavý a čtivý. V tomto smyslu se domnívám, že překračuje běžnou úroveň bakalářských prací. Některé pasáže textu jsou vynikající (zejména výsledky komparace testů), při čtení jsem byla přímo blažená: "Počet Ptáků Ohniváků je příliš nízký na vyvozování specifických závěrů; jeden se profiluje jako vysoce extrovertní cholerik a druhý jako vysoce stabilní typ na pomezí sangvinika a flegmatika. Žádnou převažující tendenci nepozorujeme ani v případě Chimér."

Problémy však shledávám zejména v rámci formální úpravy práce (bohužel - je to škoda, stačí nahlédnout do nějaké dobře hodnocené bakalářské práce, která byla obhájena...). Netypická je strukturace práce do 14 kapitol (běžné je např. 5+-2). Autorka jako kapitolu čísluje i úvod, závěr, literaturu či bibliografické údaje. Názvy kapitol bych doporučila více specifikovat, aby bylo jasné, čím přesně se autorka zabývá (např. "dotazníky").

Autorka cituje některé autory z originálu, uvádí však citace česky - lze si klást otázku po tom, zda jde o překlad autorky či zda využila citaci z publikace, která není v citaci uvedena (tuto variantu lze považovat za závažný problém). U nepřímých citací se neuvádí číslo stránky.

Teorii by bylo vhodné (možná - zde se jedná o můj subjektivní pohled) vztáhnout přímo k tématu práce - v kapitole týkající se osobnosti autorka mapuje definice osobnosti, nezabývá se např. Eysenckovým konceptem (až jinde v textu) atp.

Empirickou část práce by bylo vhodné lépe a jasněji strukturovat, zcela chybí v úvodu jasné definované hypotézy či výzkumné otázky. V samotném úvodu práce autorka říká: "Hypotéza zní, že esoterické testy měří stejné nebo podobné charakteristiky, jako kriteriální test, ale hovoří o nich nevědeckým, fantazijním jazykem. Pro ověření hypotézy byly formulovány následující úkoly: provést komparaci výsledků esoterických testů s kriteriálním testem a následně jejich obsahovou analýzu..." V rámci empirické části by bylo vhodné s hypotézami jasně a přehledně pracovat.

Otázka pro autorku: Jak by autorka označila výběr respondentů, který používala?

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: **výborně - dobře**, v závislosti na výsledku obhajoby (autorce bych přála dobrou známku, hodnocení "dobře" se váže k formálním nedostatkům)

Datum, podpis: 10.9. 2018

PhDr. Magdalena Koťová, Ph.D.

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized 'M' followed by a horizontal line and a wavy tail.